

1.9.1975
tarafından
İUSTAV'a
bağışlanmıştır

BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ - SAYI : 28 21 EKİM 1975 5 TL.

sosyalist görev:

sermayenin tabanına saldırmak

MUHAFAZAKARLARIN GÖRDÜĞÜ DESTEK HISSİDİLİR ÖLÇÜDE ZAYIFLAMIŞTIR. GENEL SEÇİMLERDEN ÖNCEKİ SON 38. KONGRESİNDE PARTİMİZ ŞU SLOGANI ORTAYA ATTI: "BUGÜNKÜ HÜKÜMETİ İKTİDARDAN DÜŞÜRELİM! SOL BİR POLİTİKA UYGULAMAYI TAAHHÜT EDEN BİR LABOURİST HÜKÜMETİN İKTİDARA GELMESİNİ SAĞLAYALIM!"

İngiltere'de komünistler ve işçi partisi

BÜYÜK BRİTANYA KOMÜNİST PARTİSİ'NİN 38. KONGRESİNDE GENEL SEKRETER JOHN GOLLAN'IN SUNDUĞU RAPORDAN.

BBKP'nin 38. kongresiyle ilgili olarak *Nouvelle Revue Internationale* dergisinin Şubat 1974 sayısında özetlenen raporun önemli bir bölümü, Britanya kapitalizminin derinleşen bunalımına, dört-nala giden enflasyona, kitle mücadelesinin güçlendirilmesine ve Labouristlerle (İngiliz İşçi Partisi taraftarları) komünistlerin birliği sorununa, Komünist Partisi üyelerinin daha hızlı artırılmasının sağlanmasına ve *Morning Star* okurlarının çoğaltılmasına ayrılmıştır.

J. Gollan, Britanya kapitalizminin bunalımının keskinleştiğini, ekonomik büyüme hızının yavaşladığını, sterlinin gitgide değer yitirdiğini ve ödemeler dengesi açığının hiçbir zaman bugünkü kadar büyümemiş olduğunu belirtti.

Muhafazakârların gördüğü destek hissedilir ölçüde zayıflamıştır. Genel seçimlerden önceki son 38. Kongresinde Partimiz şu sloganı ortaya attı: "Bugünkü hükümeti iktidardan düşürelim! Sol bir politika uygulamayı taahhüt eden bir Labourist hükümetin iktidara gelmesini sağlayalım!"

Genel sekreter, büyük tekellerin mallarının devletleştirilmesinin bu çerçevede belirleyici bir önemi olduğunu söyledi. İşçi Partisi'nin "gölge kabinesi"nin ve Ulusal Yürütme Komitesi'nin

bu zorunluluğu Seçim Bildirgesi'ne sokması için güçlü bir baskıda bulunmak gerekmektedir. Ancak bu tür bir politikanın uygulamaya konması, ülkede ekonomik ve sınıfsal güçler dengesinde bir değişikliğin başlangıcı olacak ve sosyalizm yolunu açacaktır. Bu da "Büyük Britanya'nın Sosyalizme Giden Yolu" adlı programımızın stratejik kilit noktasıdır.

Kongremiz, İşçi Partisi'ne, Britanya Sendikalar Kongresi'ne ve Kooperatif Hareketi'ne, bu talepleri ya da bunların bir kısmını desteklemek amacıyla mitingler ve gösteriler biçiminde güçlü ve ortak bir kampanya düzenlemek üzere birleşme önerisinde bulundu. Bu ortak kampanya sırasında, işçi hareketi aynı zamanda orta tabakalara, aydınlara, küçük tüccar ve çiftçilere de hitab etmelidir; çünkü işçi sınıfı halkın bu tabakalarıyla bağlar kurmazsa onları kendi safına kazanacak olan geriliktir. Bu sadece Şili olaylarının verdiği çok sayıda ders-ten bir tanesi değildir. Aynı zamanda Büyük Britanya'daki siyasal durumun temel sorunudur.

Genel Sekreter şunu da belirtti:

"Muhafazakârlar etkilerini yitirdikleri ölçüde onların yerine güçlenecek olan ilk planda liberallerdir. Bu süreç ancak geçici olabilir, fakat bizim için yine de bir uyarı sayılmalıdır. Büyük Britanya'nın siyasal yaşamında liberaller bir ara güç değil, kapitalizmin savunucularıdır. Bugünkü siyasal durumda ciddi değişiklikler gerçekleştirme çağrı-

sında bulunmamızın nedeni de budur. Başlıca sloganımız, kitle hareketinin baskısı altında yeni bir politika uygulamaya zorlanacak olan bir Labourist hükümetin iktidara gelmesini sağlamaktır."

J. Gollan bunun bir mücadele sloganı olduğuna işaret etti. Herşey bu mücadelenin sonucuna bağlıdır. Önce muhafazakârları başarısızlığa uğratmak, onları iktidardan düşürmek, sonra da bir sol programın benimsenmesini sağlamak ve bu programı seçim kampanyasına sokmak gerekmektedir; hükümet seçildikten sonra da bu programın uygulanması için mücadele etmek gerekecektir.

Komünistler seçim kampanyasının içinde bulunmalıdır. Kendi 32 adayımız için yapılacak olan seçim mücadelesi Parti'nin faaliyetinin merkezinde bulunmalıdır; fakat ayrıca, seçimler sırasında da artırılması gerekmektedir. Seçimlere katılma ile kitle mücadelesinin görevleri arasında bir çelişki yoktur. Seçimlere hazırlanmanın en iyi yolu, işte bu kitle mücadelesini örgütlemektir.

Komünistlerin eskisinden daha çok oy almaları, Parlamento'ya komünist üyeler seçilmesi mücadelesinde gerçek bir başarı elde edilmesi, gelecekteki Labourist hükümeti sol bir politika uygulamaya zorlama mücadelemizin en önemli yollarından biridir. Komünist Partisi'nin seçim başarısı için kararlı bir mücadele vermeksizin, sola doğru bir dönüşten ciddi olarak söz etmek mümkün değildir. Komünist Partisi'nin bu başarısı sol güçlerin tümü üzerinde etkili olacaktır.

YURUYUŞ HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

SAHİBİ:
Nihat SARGIN

ADRES:
Konur Sokak 15/8
Kızılay - Ankara
Tel: 17 45 81

SORUMLU YÖNETMEN:
Taner TUNCEL

TEKNİK SEKRETER:
Uğur OKMAN

ABONE KOŞULLARI:
Yıllık: 200 TL
6 aylık: 100 TL

İLAN KOŞULLARI
Arka Kapak Renkli : 7.500 TL
Arka Kapak Siyah Beyaz : 6.000
İç sayfalarda sütun santimi : 20 TL
İç sayfalardaki yayın ilanları
% 50 indirimlidir.

Baskı: Daily News Web-Ofset Tesisleri
Dağıtım GAMEDA
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.
Gönderilen yazı ve fotoğraflar iade edilmez.

KAPAK DÜZENİ: İbrahim NİYAZIOĞLU

Büyük sermayenin 12 Ekim kâbusu Sandıktan çıkan demokrasi

"12 Ekim seçimlerinde, sağcılar ve milliyetçiler yenik düşmüştür. Bu gerçeği bütün milliyetçiler kabul etmelidir. Başkalarının kazandığı zaferle öğünmek ve avunmak milliyetçilere fayda sağlamaz..."

Bir itiraf mıydı bu sözler? Yoksa bir gerçeğin saptanması mıydı?

Belki de her ikisiydi. Ama bunları tamamlayan bir şey daha vardı: Sınıf güdüsü...

"Demokrasi" ile isim benzerliğinden öte fazlaca ilgili olmayan bir parti-

nin genel başkanı geçtiğimiz hafta partisinin genel idare kurulunda yaptığı konuşmaya böyle başladı; ve şöyle bitirdi:

"Sağcılığın ve milliyetçiliğin başı rısı yolunda her fedakârlığa hazır olacağız..."

Tabii bilinmeden bir gerçek daha itiraf ediliyordu bu sözlerle:

Demokrasinin zaferi... Ve o zaferi tahrip konusunda "Fedakârlıklar!"

Sağın "kifayetsiz muhteris" lideri belki de elinde olmadan bir gerçeği daha saklayamıyordu: 12 Ekim seçimlerinin

bir referandum niteliğinde olduğunu ve oylamada Demokrasinin galip çıktığını..

Aslında DP Genel Başkanı sağ içinde hidayete ermiyordu. Nihayet sağ içindeki tepişmede alabora olmuş, "Allah'ın bildiğini kıldan saklama" konusunda titizlik gösterememişti...

12 Ekim seçim sonuçları ve altında yatan dinamik anlam, dışa bağımlı işbirlikçi burjuvazi tarafından gereğince değerlendirilmiştir...

Ve şu iyi bilinmektedir ki, son anda tazelenen Amerikan desteği, olanca devlet olanakları ve faşist baskılarla tahkim edilen antidemokratik güç gerilemiştir...

GERÇEĞİN YÜZÜ

Geçtiğimiz haftanın başlarında, AP oylarında görülen çoğalmayı iki partili siyasal zemine serip üstünde fink atanlar hafta sonlarına doğru gerçeğin bir başka yüzüyle de tanışmak zorunda kaldılar.

MC formülünün, solda bütünlüşmeyi sağladığı görüşünden hareket eden bazı "Durum" muhakemecileri ister istemez, sağda AP içinde görülen yanlıtıcı ve sağlıksız gelişmeden daha çok, MC'ye karşı kullanılan oyların dinamiğine yönelmek zorunda kaldılar...

Özellikle İstanbul oylarının taşıdığı nitel ve nicel anlam düşündürücüydü. En açık ve en ham-halat biçimde İstanbul'da uygulanan faşizm, en ağır tekme-yi işçi sınıfının en yoğun olduğu bu bölgeden yiyordu...

Üzerine köprüler atılan, "Türkiye'nin incisi" İstanbul'da kalkınma ve nurlu ufuklar yutturmacasına bandırılıp çıkartılan faşizm, kitleler tarafından yüzleri ediliyordu... Oyların AP ve CHP'de toplanma eğilimi gösterdiği için duyulan memnuniyeti dağıtan faktör de buydu: Görünürde CHP'nin oy tablosuna yansıyan ve fakat o tablonun "MC'ye hayır" diyen anlamlı dinamizmi...

DİKKAT DİKKAT!..

Sağın "idrak"(!) sahibi basınıyla, sabah akşam CHP - AP montajı için ter döken liberal günlükçülerinin hafta başlarındaki şarkıları, sonlara doğru yerini ciddi endişelere bıraktı... Endişeler "Solun yeni taktiğine dikkat" ifadeleri ile noktalanıyordu...

ZONGULDAK VE GERİSİ

Endüstrileşme ve kentleşmede yoğunluk gösteren bölgelerde demokratik oyların arttığı yolundaki söylentiler "Marksistlerin yeni bir taktiği" idi!.. Hemen bundan sonra "Türkiye'nin incisi İstanbul" bir kenara atılıyor, "İşte Zonguldak" deniyordu...

Zonguldak'ta ne olmuştu? CHP'de biriken oylarda gerileme mi? Hayır. Hatta ilerleme kaydedilmişti.

Ya AP oylarında gözlenen neydi? Suydu: MSP, DP ve MHP oyları büyük oranlarda düşmüş, 1973'te 8 bin oy toplayan CGP oyları da sahipsiz kalmıştı...

DP 13 bin, MSP 9 bin ve etsiz - butsuз MHP de 2 bin oy kaybına uğramıştı Zonguldak'ta.

Sağ cepheye karşı demokratik oylarda ise büyüme görülmüştü aynı ilde..

AP demokrasiye karşı büyüüyordu. Bir oranda kaybettiklerinin bir kısmını topluyordu... Sebati Ataman adında eski bir demokrasi düşmanını "Yassıadada neler gördü neler geçirdi" ikliminde duygulara hücum ettiriyordu. Ve de galiba bundan böyle ulaşabileceği en üst oylarını sağlayabiliyordu...

Zonguldak'ın onemi, aslında bir başka nedene dayandırılıyordu. CHP Genel Başkanı kendi seçim bölgesinde yenilmişti...

Sağın bilimsel (!) tahlillerinin dayandığı temel buydu...

VE DİĞERLERİ

Elbette Zonguldak yenilgisi üzerine, örneğin bir Trabzon yenilgisi üzerine söylenecekler vardır. Bu iki ilde de, CHP oyları artmasına rağmen yenilginin sebepleri elbette araştırılmaldır.

CHP kurmaylarını geçtiğimiz hafta içinde en fazla meşgul eden soru işaretlere bu illere ilişkin olmuştur. Aslında olay şaşırtıcı değildir.

Trabzon'da "Kıbrıs'ı fetheden kahraman amiral" propagandası cevabını bulmuştur. Kitleleri bir takım şoven silahlar kullanarak sürüklemek mümkün olmuyor.

Bunun en açık örneği Trabzon'da yaşanmıştır. Öte yandan eski bir CGP'li olan Zonguldak adayı beklenen güveni görmemiştir. Sola karşı sağın "İnançlı ve imanlı bekcılığı"ni yüklenen ve önümüzdeki günlerde AP ile nikâh kıyakak bir partinin izlerini taşıyan CHP adayı, sonucun olumsuz aritmetik görünümünde pay sahibi olmuştur.

Seçim öncesinde bu gibi eleştirilere kulak asmayan CHP yöneticileri geçtiğimiz hafta bu konularda ağır mesai sarfettiler. Bu arada Urfa'daki yenilgi de söz konusu edildi. Urfa, CHP'nin oy gerilemesine uğradığı iki üç ilde en fazla oy kaybına uğranılan yerd. Doğrusu ortaya çıkan tablo sürpriz değildi.

Geçtiğimiz haftalarda YÜRÜYÜŞ bu ilde CHP'nin olumsuz bir duruma karşılaşılabileceğini yazmış, adayların niteliği ile CHP Genel Başkanının sözlerinin çeşitliğini belirtmişti...

Toprak ağalığı ile Toprak reformu yandaşlığı ne derece tutarlaysa 12 Ekim'de ortaya çıkan sonuç o derece tutarlıdır...

CHP'DE KIRAAT

CHP Genel Merkezinin seçim sevincine golge düşüren olgular bunlardır.

Kitleler önünde daha tutarlı olmak, demokratik hak ve özgürlükler konusunda kesin içtenlikli ve kararlı tutum takınmak gereği, CHP yöneticilerince ciddi olarak düşünölmeye başlansa gerektir...

Bir CHP Genel Merkez yöneticisine göre, bütün başarılı sonuca rağmen

MAHKEME KANALIYLA
ALDIĞIMIZ TEKZİPTİR.

YÜRÜYÜŞ DERGISİNE

23 Eylül günü TSIP Genel Merkezinden Hukuk Danışmanlığını yaptığım TÜB-DER Genel Merkezine telefon edilerek 28 Eylül Pazar günü Spor ve Sergi Sarayında TSIP, TEP ve TİP tarafından bir toplantı düzenlendiği bildirilmiş, bu toplantıya konuşmacı olarak dernek adına Sayın Cemil Çakır'ın ve şahsen de hukukçu olarak benim katılmam istenmiştir.

İstemcinin incelenmesi ve değerlendirilmesi için bazı kuruluşlarla telefon konuşmaları yapılmış ve bu arada TİP Ankara İl Başkanı Osman Sakalsız'la da telefonla görüşülmüştür. Bu görüşmelerden sonra Dernek Genel Başkanının derneği lemsilen toplantıya katılmasının sakıncaları gözönüne alınarak Genel Sekreter Binali Seferoğlu tarafından bu husus TSIP Genel Merkezine bildirilmiştir.

Derginiz, her nedense, bir toplantıya katılma önerisi için yapılan ve olağanüstü hiçbir nitelik taşımayan bu telefon konuşmalarını ele alarak olayı bir polemik havasına bürümekte yarar görünüş, konuyu ağır başlı bir dergiye yakışmayacak biçimde ele almış ve kamu oyuna yansıtılmıştır.

Hukuk Danışmanı olduğum bir derneğin siyasal partiler tarafından düzenlenen bir toplantıya katılması konusunu yasal yönden incelemenin ve bu konuda telefon görüşmeleri yapmanın heyecan ve korku verici hiç bir yönü bulunmadığı halde, "telefon edenin yüreği hop hop ediyordu; Ya cevap vermezse? Ya kimse yoksa? ne cevap verilecekti?" gibi sözlerle gerçeğe aykırı ve kamuoyunda kuşku ve tereddütler doğurucu yayın yapmanızı ciddiye ve devrimci kişi ve kuruluşlar arasında varolması gereken karşılıklı saygı kuralları ile bağdaştırmak inancına göre olanaksızdır.

Bu tür hafif davranışların devrimci harekete hiçbir şey kazandırmayacağı inancında olduğumu bilgilerinize sunarım. Saygılarımla.

Avukat Halit Çelenk

PARTİ VE MOTOR FABRİKASI

ALPASLAN İŞIKLI

asaların, ülkemizde sendikaların siyasal eylemde bulunmalarını yasakladığı söylenemez. Sendikaların bir siyasal parti ile mali ve organik bağlantı kurma olanağından yoksun bırakılmış olmaları, belli bir siyasalpartinin oluşturulması, yönlendirilmesi, desteklenmesi bakımından yararlanabilecekleri yolların kapalı olduğu anlamına gelmez. Aksine, bu çerçevede içinde bile sendikaların siyasal alanda yapabilecekleri pek çok şey vardır. Dünyanın birçok ülkesinde bu çerçevede sendikalar önemli girişimler gerçekleştirmişlerdir.

Buna karşılık, Türk - İş Genel Sekreteri, Seçim öncesindeki tutumlarını açıklarken "274 sayılı sendikalar yasasına saygılı" olduklarını geçerli bir gerekçeymişesine ileri sürmüştür. Oysa, seçimlerden sonra Türk-İş'in bir parti kuracağını da açıklayan aynı Genel Sekreterdir.

Türk-İş'in şimdiye kadar olduğu gibi son seçimlerde de içine düştüğü durumu açıklamak herhalde yöneticileri için pek kolay olmasa gerek. Türk-İş'in ülke için oldukça büyük önem taşıyan bu son gelişme karşısında gösterdiği tepki daha doğrusu tepkisizlik önemli bazı sorunları tekrar gündeme getirmiştir.

Türk-İş yöneticilerinin nutuklarında "Ankara'da Türk-İş vardır!" diye haykırmayı pek sevdiikleri bilinir. Gerçekten Ankara'da hükümetler gelmiş, gitmiş, Türk-İş ve özellikle yöneticileri pek değişmemiştir. Ancak, artık herkes bilmektedir ki Türk-İş yöneticileri bu oldukça zor işi başarırken hükümetlerin koyduğu sınırlar içinde kalmaya büyük özen göstermişlerdir. Bu özen, özellikle seçim günlerinde belirginleşmiştir.

Bu tutumun istisnaları, hemen akla gelebilecek kadar azdır. 1965 seçimlerinde AP'nin büyük kanadını oluşturduğu bir iktidar ülkeyi yönetirken Türk-İş, çeşitli partilerden dokuz milletvekili içerir bir "kara liste" yayınlamıştı. Hükümetten gördüğü tepki öylesine sert olmuştu ki "Ankara'da var" olduğu haykırılan Türk-İş'in daha sonraki tavırlarını bu olaydan bağımsız ele almak imkansızdır. Daha sonra da Türk-İş'in benzer bir girişimi görülmemiştir.

Geçirdiğimiz 12 Ekim seçimlerinden önce de Türk-İş'in AP'li sekiz milletvekili içerir bir "kara liste" daha oluşturacağı haberi basına sızmıştı. Liste resmen açıklanmadan vazgeçildiği haberi de basına yansdı. Bunun anlamı ne olabilirdi? Bir anlam bulmak çabası, ister istemez Genel-İş'in Türk-İş'ten kopuşundan sonra bir başka sosyal-demokrat sendika olan Yol-İş'in Genel Kurulundan hemen önce böyle bir girişimin basına sızmasının Türk-İş yönetimine sağlamış olabileceği manevra imkânını akla getirmektedir.

aik Tütün gelip Türk-İş'in kapısına dayanmasaydı, Türk-İş'ten seçim öncesinde hiç ses çıkmamış olacaktı denilebilir. Faik Tütün'e verilmiş olan cevabı değerlendirmek de kolay değildir. İlk bakışta red anlamı taşıyormuş gibi görünmesine rağmen, "şahısları değil partiyi destekleriz.. tutumumuzu saptayacağız" gibi ifadeler, farklı savlara da kanıt olabilir. Türk-İş'in cevabının ertesinde Faik Tütün radyoda yaptığı seçim konuşmasında "Yeni Anayasamıza sosyal ilke de eklenmiştir. Hemen hatırlatayım ki bağımsız adayı olduğum AP, CHP'den fersah fersah bu konuda ilerdi. Bir büyük işçi liderimiz de bunu böylece ifade etmiştir." diyebilmiştir. Kimdir bu "bir büyük işçi lideri"? O kadar büyüktür ki ülkenin iki büyük partisi hakkındaki görüşlerini kendisi açıklayamamakta, bunu anlayabilmek için Faik Tütün'ün seçim konuşmasını dinlemek gerekmektedir.

Türk-İş'in önümüzdeki günlerde Adana, İstanbul ve İzmir'de kurul-taylar düzenleyeceği, daha sonra toplanacak olan Merkez kurultayında da politikaya nasıl ağırlık konulacağını saptanacağını belirleneceği açıklanmıştır. Türk-İş'in ötedenberi sözünü ettiği parti kurma tasavvuru da o zaman bir kere daha sözkonusu olabilir.

Türk-İş yöneticilerinin, TİP ilk defa kurulduğu zaman da bir Çalışanlar Partisi önerisiyle ortaya çıktıkları hatırlanır. Türk-İş'in TİP'e destek olması "tehlike"si tamamen savuşturulduktan sonra bu öneri unutulmuştur. Türk-İş yöneticilerinin bu dönemde kuracakları bir partinin de çok çeşitli fonksiyonları olabilir. Bir yandan mevcut sol partilere yönelmesi muhtemel kaymalara belli ölçüde set çekilebilir, diğer yandan, siyasal alanda aktif bir tutuma girilmiş gibi olabilir. Ancak Türk-İş'in sendikal alandaki gücünün azaldığı bir dönemde siyasal alanda önemli bir etkinlik göstermesi beklenebilir. Aslında, genel olarak, sendikaların üyelerinin oylarını siyasal alanda işçi sınıfının gerçek özelemlerine ters yönere çekebilmesini olanaksızlaştıran pek çok sebep vardır. Başka ülkelerin ve ülkemizin geçirdiği deneyler böyle bir yargıyı kanıtlayan örneklerle doludur.

Türk-İş yöneticileri bir parti oluşturdukları takdirde bunun işçi sınıfının dünya görüşüne uygun bir çizgide gerçekleşmeyeceğinden kimsenin şüphe etmeyeceği açıktır. Sınıf bilincine sahip olmamakla övünen bir kadronun başka bir tutum ortaya koyması nasıl beklenebilir?

Türk-İş'in bu günlerde bir de motor fabrikası kurma girişiminden söz edilmektedir. Türk-İş'in parti kurma tasavvuru belki gerçekleşmeyebilir, veya kurulacak parti kapitalizmin gidişine ters olmayabilir, ancak, Türk-İş'in motor fabrikası girişiminin başarılı olması için pek çok sebep vardır. Bugünkü iktidarın Türk-İş yöneticilerine, bu girişimlerinde başarılı olmaları için kolaylıklar göstermesi beklenebilir. Bazan kapitalistleşmek, kapitalizme karşı olmaktan daha kolaydır.

CHP'nin ve genel başkanının olaya bakışı "10 numara bekleyen çalışkan öğrencinin 8,5 not alması"dır.

Ancak Genel Merkez yönetimi bu "8,5" notu, yine kendi ifadeleriyle iyi çalıştığı iddia edilemeyecek örgüt yapısı ile sağlamıştır.

CHP'nin, halkın gözle görünür şekilde büyüyen demokratik özelemleri ve gündem güne yaygınlaşan toplumsal bilinçlenme gelişiminde adeta "Kendiliğinden" oy topladığı görüşü de parti içinde söz konusu edilmektedir. Bu görüş, antidemokratik seçim yasası sonucu, CHP'nin sayısal oy tablosuna yansıyan sosyalist potansiyelin gücünden beslenmektedir.

Bu sosyalist potansiyel ve güç, "Sol kenar oyuncularının" söylediklerinin tersine, CHP'nin demokratik düzeylerde tutarlılığını denetlemede etkin rol oynamaktadır.

Nitekim olaya bu perspektiften bakmak zorunluluğunu duyan CHP'liler gerçeği teslim etmekten kaçınmamaktadırlar.

Emperyalist ilişkiler ağındaki Türkiye'de, ekonomik programı ne derece

yetersiz olursa olsun, bir Sosyal Demokrat partinin demokratik düzeylerde bu denetlemeyi hissetmesi ise o partinin mecburiyetlerinden çok, sosyalistlerin ve o potansiyeli temsil eden işçi sınıfı partisinden başarısızdır.

12 Ekim'in en çarpıcı bir anlamı da budur...

GÖRÜLEN LÜZUM ÜZERİNE...

Yalçın Küçük, yurt dışına çıkamak için Ankara İli Emniyet Müdürlüğü'ne başvurarak, pasaport verilmesini istemişti. Bu istem red edildi.

Yurt dışına çıkma özgürlüğü "kanunla" düzenlendiğinden, bu özgürlüğün kısıtlanması da kanuna dayanmak zorunda.

İsteminin kabul edilmeme nedenlerini bir dilekçe ile soran Yalçın Küçük'e, Ankara Emniyet Müdürlüğü, 13 Ekim 1975 tarihli yazısıyla, neden olarak 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesini gösteriyordu. Bu maddeye göre kendilerine pasaport verilemeyecek kimseler şunlardır:

"Genel Emniyet nezaretinde bulunanlar; yabancı memleketlere gitmeleri için müsait sebep ve şartlara malik olduklarını ispat edemeyenler; memleketten ayrılma sırasında siyasi emniyet bakımından mahzur bulunduğu İç İşleri Bakanlığı'na tesbit edilenler ve vergi borcu olduğu pasaport itasına yetkili makamlara bildirilenler".

Söz konusu kanun maddesinin tümünün Anayasaya aykırılığı doktrinde geniş ölçüde tartışılmakta. Bu ayrı bir konu. Ancak Yalçın Küçük'ün durumu 22. maddenin ışığında incelenirse, kendisinin Genel emniyet nezaretinde bulunmadığı, yabancı memleketlere gitmesi için herhangi bir mahkeme kararı da olmadığı biliniyor. Kimse, yabancı ülkelerde geçecek olanaklarını yada ödenecek vergi borcunu sormamakta. Öyleyse İç İşleri Bakanlığı, Y. Küçük'ün memleketten ayrılmasında "siyasi emniyet" bakımından sakınca olduğunu saptamış demektir.

İdare'nin netimi dışında bırakılamaz. İç İşleri Bakanlığı kararının kaldırılması için,

Küçük'ün avukatları Doğan Tanyer ve Erşen Sansal Danıştay'a başvuracaklar. Biz de Yalçın Küçük'ün "günah ve suçlarını" öğrenebileceğiz. Ancak, söz konusu hükümlere yurtdışına çıkma özgürlüğünü kısıtlamak, yaygın bir uygulama. Uygulamaya karşı Danıştay'da açılmış birçok dava da var. Böylelikle, benzer durumlarda Danıştay ve İç İşleri Bakanlığının tutumları bilinmekte. Danıştay, İdare'nin pasaport istemini reddetmesine temel olan belgeleri Bakanlıktan istiyor. Bakanlık ise belgelerin açıklanmasını "Milli Güvenlik" bakımından sakıncalı gördüğünü ileri sürerek, Danıştay'ın istemini olumsuz cevaplandırıyor. Böylece de Danıştay, pasaport vermeme kararlarını iptal ediyor.

Şimdi önümüzde iki durum var. Ya İç İşleri Bakanlığı Yalçın Küçük'ün "günahları" "milli güvenliği" bozacak kadar büyük olmadığından, istenen belgeleri yollayacak. Biz de o zaman söz konusu "siyasi emniyet" in kimin emniyeti olduğunu göreceğiz. Ya da belge vermediğinden Danıştay kararı iptal edecek ve Yalçın Küçük Pasaport alabilecek. Tabii Danıştay kararı uygulanırsa...

PARTİ VE MOTOR FABRİKASI

ALPASLAN IŞIKLI

asaların, ülkemizde sendikaların siyasal eylemde bulunmalarını yasakladığı söylenemez. Sendikaların bir siyasal parti ile mali ve organik bağlantı kurma olanağından yoksun bırakılması olmaları, belli bir siyasalpartinin oluşturulması, yönlendirilmesi, desteklenmesi bakımından yararlanabilecekleri yolların kapalı olduğu anlamına gelmez. Aksine, bu çerçevede içinde bile sendikaların siyasal alanda yapabilecekleri pek çok şey vardır. Dünyanın birçok ülkesinde bu çerçevede içinde sendikalar önemli girişimler gerçekleştirmişlerdir.

Buna karşılık, Türk - İş Genel Sekreteri, Seçim öncesindeki tutumlarını açıklarken "274 sayılı sendikalar yasasına saygılı" olduklarını geçerli bir gerekçeymişcesine ileri sürmüştür. Oysa, seçimlerden sonra Türk-İş'in bir parti kuracağını da açıklayan aynı Genel Sekreterdir.

Türk-İş'in şimdiye kadar olduğu gibi son seçimlerde de içine düştüğü durumu açıklamak herhalde yöneticileri için pek kolay olmasa gerek. Türk-İş'in ülke için oldukça büyük önem taşıyan bu son gelişme karşısında gösterdiği tepki daha doğrusu tepkisizlik önemli bazı sorunları tekrar gündeme getirmiştir.

Türk-İş yöneticilerinin nutuklarında "Ankara'da Türk-İş vardır!" diye haykırmayı pek sevdiikleri bilinir. Gerçekten Ankara'da hükümetler gelmiş, gitmiş, Türk-İş ve özellikle yöneticileri pek değişmemiştir. Ancak, artık herkes bilmektedir ki Türk-İş yöneticileri bu oldukça zor işi başarırken hükümetlerin koyduğu sınırlar içinde kalmaya büyük özen göstermişlerdir. Bu özen, özellikle seçim günlerinde belirginleşmiştir.

Bu tutumun istisnaları, hemen akla gelebilecek kadar azdır. 1965 seçimlerinde AP'nin büyük kanadını oluşturduğu bir iktidar ülkeyi yönetirken Türk-İş, çeşitli partilerden dokuz milletvekilini içeren bir "kara liste" yayınlamıştı. Hükümetten gördüğü tepki öylesine sert olmuştu ki "Ankara'da var" olduğu haykırılan Türk-İş'in daha sonraki tavrılarını bu olaydan bağımsız ele almak imkansızdır. Daha sonra da Türk-İş'in benzer bir girişimi görülmemiştir.

Geçirdiğimiz 12 Ekim seçimlerinden önce de Türk-İş'in AP'li sekiz milletvekilini içeren bir "kara liste" daha oluşturacağı haberi basına sızmıştı. Liste resmen açıklanmadan vazgeçildiği haberi de basına yansdı. Bunun anlamı ne olabilirdi? Bir anlam bulmak çabası, ister istemez Genel-İş'in Türk-İş'ten kopuşundan sonra bir başka sosyal-demokrat sendika olan Yol-İş'in Genel Kurulundan hemen önce böyle bir girişimin basına sızmasının Türk-İş yönetimine sağlamış olabileceği manevra imkânını akla getirmektedir.

yetersiz olursa olsun, bir Sosyal Demokrat partinin demokratik düzeylerde bu denetlemeyi hissetmesi ise o partinin mecburiyetlerinden çok, sosyalistlerin ve o potansiyeli temsil eden işçi sınıfı partisinin başarısıdır.

12 Ekim'in en çarpıcı bir anlamı da budur...

GÖRÜLEN LÜZUM ÜZERİNE...

Yalçın Küçük, yurt dışına çıkmak için Ankara İli Emniyet Müdürlüğü'ne başvurarak, pasaport verilmesini istemişti. Bu istem red edildi.

Yurt dışına çıkma özgürlüğü "kanunla" düzenlendiğinden, bu özgürlüğün kısıtlanması da kanuna dayanmak zorunda.

İsteminin kabul edilmeme nedenlerini bir dilekçe ile soran Yalçın Küçük'e, Ankara Emniyet müdürlüğü, 13 Ekim 1975 tarihli yazısıyla, neden olarak 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesini gösteriyordu. Bu maddeye göre kendilerine pasaport verilemeyecek kimseler şunlardır:

aik Türün gelip Türk-İş'in kapısına dayanmasıydı, Türk-İş'ten seçim öncesinde hiç ses çıkmamış olacağı denilebilir. Faik Türün'e verilmiş olan cevabi değerlendirmek de kolay değildir. İlk bakışta red anlamı taşıyormuş gibi görünmesine rağmen, "şahısları değil partiyi destekleriz.. tutumumuzu saptayacağız" gibi ifadeler, farklı savlara da kanıt olabilir. Türk-İş'in cevabının ertesinde Faik Türün radyoda yaptığı seçim konuşmasında "Yeni Anayasamıza sosyal ilke de eklenmiştir. Hemen hatırlatayım ki bağımsız aday olduğum AP, CHP'den fersah fersah bu konuda ileridir. Bir büyük işçi liderimiz de bunu böylece ifade etmiştir." diyebilmiştir. Kimdir bu "bir büyük işçi lideri"? O kadar büyüktür ki ülkenin iki büyük partisi hakkındaki görüşlerini kendisi açıklayamamakta, bunu anlayabilmek için Faik Türün'ün seçim konuşmasını dinlemek gerekmektedir.

Türk-İş'in önümüzdeki günlerde Adana, İstanbul ve İzmir'de kurulacaklar düzenleyeceği, daha sonra toplanacak olan Merkez kurulayında da politikaya nasıl ağırlık konulacağını saptanacağını belirleneceği açıklanmış Türk-İş'in ötedenberi sözünü ettiği parti kurma tasavvuru da o zaman bir kere daha sözkonusu olabilir.

Türk-İş yöneticilerinin, TİP ilk defa kurulduğu zaman da bir Çalışanlar Partisi önerisiyle ortaya çıktıkları hatırlanır. Türk-İş'in TİP'e destek olması "tehlike"si tamamen savuşturulduktan sonra bu öneri unutulmuştur. Türk-İş yöneticilerinin bu dönemde kuracakları bir partinin de çok çeşitli fonksiyonları olabilir. Bir yandan mevcut sol partilere yönelmesi muhtemel kaymalara belli ölçüde set çekilebilir, diğer yandan, siyasal alanda aktif bir tutuma girilmiş gibi olabilir. Ancak Türk-İş'in sendikal alandaki gücünün azaldığı bir dönemde siyasal alanda önemli bir etkinlik göstermesi beklenebilir. Aslında, genel olarak, sendikaların üyelerinin oylarını siyasal alanda işçi sınıfının gerçek özelemlerine ters yönlere çekebilmesini olanaksızlaştıran pek çok sebep vardır. Başka ülkelerin ve ülkemizin geçirdiği deneyler böyle bir yargıyı kanıtlayan örneklerle doludur.

Türk-İş yöneticileri bir parti oluşturdukları takdirde bunun işçi sınıfının dünya görüşüne uygun bir çizgide gerçekleşmeyeceğinden kimsenin şüphe etmeyeceği açıktır. Sınıf bilincine sahip olmamakla övünen bir kadronun başka bir tutum ortaya koyması nasıl beklenebilir?

Türk-İş'in bu günlerde bir de motor fabrikası kurma girişiminden söz edilmektedir. Türk-İş'in parti kurma tasavvuru belki gerçekleşmeyebilir, veya kurulacak parti kapitalizmin gidişine ters olmayabilir, ancak, Türk-İş'in motor fabrikası girişiminin başarılı olması için pek çok sebep vardır. Bugünkü iktidarın Türk-İş yöneticilerine, bu girişimlerinde başarılı olmaları için kolaylıklar göstermesi beklenebilir. Bazen kapitalistleşmek, kapitalizme karşı olmaktan daha kolaydır.

CHP'nin ve genel başkanının olaya bakışı "10 numara bekleyen çalışkan öğrencininin 8,5 not alması"dır.

Ancak Genel Merkez yönetimi bu "8,5" notu, yine kendi ifadeleriyle iyi çalıştığı iddia edilemeyecek örgüt yapısı ile sağlamıştır.

CHP'nin, halkın gözle görünür şekilde büyüyen demokratik özelemleri ve gündün güne yaygınlaşan toplumsal bilinçlenme gelişiminde adeta "Kendiliğinden" oy topladığı görüşü de parti içinde söz konusu edilmektedir. Bu görüş, antidemokratik seçim yasası sonucu, CHP'nin siyasal oy tablosuna yansıyan sosyalist potansiyelin gücünden beslenmektedir.

Bu sosyalist potansiyel ve güç, "Sol kenar oyuncularının" söylediklerinin tersine, CHP'nin demokratik düzeylerde tutarlılığını denetlemede etkin rol oynamaktadır.

Nitekim olaya bu perspektiften bakmak zorunluluğunu duyan CHP'liler gerçeği teslim etmekten kaçınmamaktadırlar.

Emperyalist ilişkiler ağındaki Türkiye'de, ekonomik programı ne derece

"Genel Emniyet nezaretinde bulunanlar; yabancı memleketlere gitmeleri için müsait sebep ve şartlara malik olduklarını ispat edemiyenler; memleketten ayrılmalarında siyasi emniyet bakımından mahzur bulunduğu İç İşleri Bakanlığı'na tesbit edilenler ve vergi borcu olduğu pasaport itasına yetkili makamlara bildirilenler".

Söz konusu kanun maddesinin tümünün Anayasaya aykırılığı doktrinde geniş ölçüde tartışılmakta. Bu ayrı bir konu. Ancak Yalçın Küçük'ün durumu 22. maddenin ışığında incelenirse, kendisinin Genel emniyet nezaretinde bulunmadığı, yabancı memleketlere gitmemesi için herhangi bir mahkeme kararı da olmadığı biliniyor. Kimse, yabancı ülkelerde geçinecek olanaklarını yada ödenecek vergi borcunu sormamakta. Öyleyse İç İşleri Bakanlığı, Y. Küçük'ün memlekettten ayrılmasında "siyasi emniyet" bakımından sakınca olduğunu saptamış demektir.

İdare'nin hiçbir tasarrufu yargı denetimi dışında bırakılamaz. İç İşleri Bakanlığı kararının kaldırılması için,

Küçük'ün avukatları Doğan Tanyer ve Erşen Sansal Danıştay'a başvuracaklar. Biz de Yalçın Küçük'ün "günah ve suçlarını" öğrenebileceğiz. Ancak, söz konusu hükümlerle yurtdışına çıkma özgürlüğünü kısıtlamak, yaygın bir uygulama. Uygulamaya karşı Danıştay'da açılmış birçok dava da var. Böylelikle, benzer durumlarda Danıştay ve İç İşleri Bakanlığı'nın tutumları bilinmekte. Danıştay, İdare'nin pasaport istemini reddetmesine temel olan belgeleri Bakanlıktan istiyor. Bakanlık ise belgelerin açıklanmasının "Milli Güvenlik" bakımından sakınca görülmediğini ileri sürerek, Danıştay'ın istemini olumsuz cevaplandırıyor. Böylece de Danıştay, pasaport vermeme kararlarını iptal ediyor.

Şimdi önümüzde iki durum var. Ya İç İşleri Bakanlığı Yalçın Küçük'ün "günahları" "milli güvenliği" bozacak kadar büyük olmadığından, istenen belgeleri yollayacak. Biz de o zaman söz konusu "siyasi emniyet" in kimin emniyeti olduğunu göreceğiz. Ya da belge vermediğinden Danıştay kararı iptal edecek ve Yalçın Küçük Pasaport alabilecek. Tabii Danıştay kararı uygulanırsa...

12 Ekim seçimleri : Bazı iller, bazı gözlemler

12 Ekim seçimleri üzerine bir çok şey yazılıp söylendi. Eldeki verilerin yetersizliği daha ayrıntılı çözümlere olanak tanımıyor. Yine de, YURUYUŞ'un bir önceki sayısında yer alan, partilerin oylarındaki değişimleri gösteren tablodan bazı ilginç sonuçlar çıkarmak mümkün.

12 Ekim seçimlerine ilişkin kaba rakamlardan hemen çıkarılabilecek sonuç ortada: 12 Ekim'de seçmenler oylarına faşizan tutumunda yer dediler. Sayılarla konuşmak gerekirse sağ'ın toplam oyları 1973 - 1975 arasında yüzde 63'den yüzde 55'e düştü. Genel olarak sağ'ın oyları derhal, MC içerisinde AP oyları arttı. Gerçeği, cephe lideri, ortaklarını ortadan kaldırma yolunda önemli bir adım attı.

Genel olarak söylenenler bunlar. Önemli olan bu söylenenlerden öteye geçmek. Oy dağılımının sınıfsal çözümleri yapmak ve bundan gelecek için sonuçlar çıkarmaya çalışmak gerekiyor. Bunun için, yetersiz de olsa eldeki verilerden hareket etmek zorunlu. Eldeki veriler, bazı iller ya da bölgeler için anlamlı gruplar oluşturuyor. Bu verilerin ortaya çıkardığı bazı gruplaşmalara bu yazıda değinmek istiyoruz.

Gruplar şöyle:

1. Hem MC'nin, hem de AP'nin CHP karşısında nispi olarak gerilediği iller,

2. Hem MC'nin, hem de AP'nin CHP karşısında ilerlediği iller,

3. Genel eğilim olarak oy oranı düşen MSP'nin oy oranını artırdığı iller.

1. gruba giren iller Balıkesir, Bursa, Eskişehir, Tekirdağ ve Tunceli, Bursa giren iller Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Giresun ve Trabzon, 3. gruba giren iller ise Bingöl Diyarbakır Elazığ, Konya ve Urfa.

Birinci gruptaki illerden Tunceli dışındaki dördü (Bursa, Balıkesir, Eskişehir ve Tekirdağ) önemli ortak özelliklere sahip. Bunların tümü, Batı Anadolu'da, tarım ve sanayi Türkiye ortalamasının üzerinde geliştiği iller. Bu iller 1950 - 60 arasında Demokrat Parti'nin, daha sonra da Adalet Partisi'nin kaleleri sayılan yerler. Bu illerin diğer bir özelliği de kapitalistleşmenin geçi nimetlerinin, getirdiği derter karşısında ağırlığını yitirmeye başladığının görülməsi. Yeni alanların tarıma açılması, yeni sanayi tesislerinin kurulması ile birlikte gelen gelişme, şimdi kentleşme ve kapitalistleşmenin getirdiği derter karşısında ağırlığını kaybediyor.

Dolayısıyla, eski DP, bugünkü AP tipindeki partilerin bu yöreler halkına verdikleriyle birlikte önecekleri de azalıyor. Bu gelişme daha önce İstanbul ve İzmir'de de izlenmişti. Aynı sonuçlar MSP ve MHP için de geçerli. Kapitalist gelişme dinci ve rnkçı ideolojilerin halkı

bundan böyle uyutabilmesine izin vermiyor. Nitekim, 1975 seçimlerinde ortalama 8.3 olan MSP oy oranı bu illerde 3.2'ye, MHP'nin 3.4 olan oy oranı ise 1.2'ye düşüyor.

Daha önce İzmir ve İstanbul'da, bu seçimlerde Bursa, Balıkesir, Eskişehir ve Tekirdağ'da izlenen gelişmenin gelecek seçimlerde Aydın ve Manisa gibi illerde içine alması beklenebilir.

İkinci gruptaki iller ise, gerek MC'nin, gerekse tek başına AP'nin CHP karşısında ilerlediği iller. Bunlar Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Giresun ve Trabzon. İlk üç ille diğer ikisini iki özellik birbirinden ayırıyor. Birincisi ilk üç ilin Doğu Anadolu'da diğer ikisinin Karadeniz bölgesinde oluşu. İkincisi ise şu: Doğu Anadolu'daki bu üç il genel eğilimin tersine MSP'nin oylarını oran olarak artırdığı iller (Türkiye'de bu eğilimin gözlenildiği yalnızca iki il daha var: Urfa ve Konya). Karadeniz bölgesindeki illerde böyle bir eğilim görülüyor.

Diyarbakır, Bingöl ve Elazığ'da genel eğilimin dışında bir gelişimin görülməsi pek de şaşırtıcı değil. Çünkü bu illerde seyhlik, ağalık gibi unsurların oylarından hala büyük önem taşıdığı ortada. Birkaç "güçlü" isim AP ve MSP'yi sürüklemesi, bu illerdeki oy yığılmasının ikili değil üçlü olmasına yetiyor. Bu açıdan, yaşadığımız illerdeki duruma, genel eğilimin dışında oluşu nedeniyle özel

bir önem atfedip yarıltıcı sonuçlara varmak gerekiyor.

Genel eğilimin dışında kalan diğer iki il ise Trabzon ve Giresun. Burada da yerel bazı özelliklerin etkileyici olduğu anlaşılıyor. CHP'nin bu illerde, diğer illerdekindi de aşan örgütsel yetersizliği ve Orman işçilerinin durumu gibi yerel sorunların üzerine gitmedeki başarısızlığının yanısıra, başka faktörler de rol oynuyor. Bunların başında AP'nin DP oylarına sahip çıkmakta, diğer illeri aşan başarısı rol oynuyor. Trabzon ve Giresun, DP oylarındaki genel düşüşün en yoğun biçimde görüldüğü iller arasında yer alıyor.

Bundan sonraki seçimler için eldeki ipuçları bir diğeri de tek milletvekili ya da senatör çıkacak illerde sağ oyların "referandum" niteliğine göre yön alması. Örneğin Eskişehir ve Zonguldak illerinde bir adayın seçilecek oluşu, sağ oyların, sağdaki en güçlü aday olan AP adayına akışını sağlıyor.

Bütün söylediklerimizden çıkacak sonuç şu oluyor: Oylarda görülen sola açılma eğiliminin nedeni, arzı ya da kişilere bağlı değil; Türkiye'nin genel gelişim doğrultusuna paralel bir nitelik taşıyor. Buna karşılık MC ve AP oylarındaki gelişme bölgesel ve geçici nitelik taşıyor; belirli bir üst tavana sahip. 1975 seçimlerini "sola açılış" olarak değerlendirmenin anlamı burada yatıyor. Solun önu açık, sağın önu ise hiç olmazsa alabileceği oy miktarı açısından kapalı.

Yayıntılı haber

1 lira

Dört sosyalist partiden üçü CHP'yi desteklemeye karar verdi

12 Ekim seçimleri sonrası sosyalist partilerin CHP'ye destek vermesi, parti liderleri tarafından açıklanmıştır. Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behçet Boran, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Başkanı Ahmet Karzmaç ve Türkiye Emekçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, CHP'ye destek verdiğini açıklamışlardır.

Bağımsızlar, eski demokratlar ve yeni milliyetçileri Demirel'e rahat vermiyorlar

Sosyalist parti liderleri "CHP'yi desteklememe konusunda görüşlerini açıklıyorlar"

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behçet Boran

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Başkanı Ahmet Karzmaç

Türkiye Emekçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar

Yayıntılı haber

1 Lira

Aleyhindeki kampanya Türün'ün seçilme şansını azaltacağına daha da artırıyor.

KATIL TÜRÜN ŞKENCİ

Fahri

CHP'de "Hayalciler" değil "Hesapçılar" kazandı "Oy patlaması" gerçekleşmedi

Başbakanın CHP'de adaylığı, seçim sonuçları açısından değerlendirildi. CHP'nin oy oranının düşmesi, MSP'nin artması ve diğer partilerin de kazanması, seçimlerin karmaşık olduğunu göstermektedir.

PARTİLER	SENATÖR	MİLLETVEKİL
CHP	25	1
AP	22	3
MSP	2	1
DP	—	—
BP	—	—
TBP	—	—

	1973	1975
CHP	33.4	40.7
AP	29.8	41.46
MSP	11.5	11.08
DP	12.0	3.78
CGP	1.43	Girmedi
TBP	0.56	0.39
MHP	3.39	3.66

Simavilerin Yeni Ortam'a hazırladıkları rakip !
AYRINTILI YORUMA GEREK VAR MI?

Küçük işletme - gerek ticari gerek sanai - birçok dertlerle peşleşmek zorundadır. Bunları temin, tedarik, üretim ve pazarlama süreçlerine göre sırayla tartışmak, bu alanda getirilen politikaları, bunların kimin yararına tezgahlandığını açıklamak olanağı vardır.

TEMİN TEDARİK SORUNLARI

Burada küçük işletme ile ona ham madde sağlayan üretim kaynağı arasında yetersiz kapitalist gelişme ve örgütlenmenin varzıçılmaz görüntüleri olan aracılar, tefeciler, birinci, ikinci, üçüncü sınıf toptancı tüccarlar, küçük işletmenin karsıyla beslenen bu verem otları girer. Örneğin ayakkabı yapımcılarının başbelası olan bu aracılar temin - tedarik aşamasında "gayri mamul aracılarıdır".

Bu çurçur balıklarıyla temin tedarik kooperatifleri, KİT pazarları kurulması yoluyla mücadele edilebilir. Türkiye'de bu türden kooperatifler pek sınırlı sayıda ve küçük sanatlar alanında faaliyette gösteriler, dağıtım alanlarında hemen hemen yok denecek kadar azdır. Böyle bir uygulamaya Bursa'da girişilmiştir. Belirli ölçüler içinde başarılı olduğu ileri sürülmektedir. Ancak toptancıların 20-30 günlük bonolarla teslimatta bulunabilmesi, dağıtım alanında çalışan küçük işletmelerin bu kadar kısa süreli bir krediye bile gereksinime içinde bulunmaları bu türden "merkez mağazaları"nın üstünlüklerine kısmen de olsa gölge düşürecek niteliktedir.

TEMİN TEDARİK SORUNUNA KARŞI KÜÇÜK SANAT KOOPERATİFLERİ

Türkiye'de faal olan küçük sanat kooperatifleri hakkında bilgi sahibi olabilmek için 1960'ların sonlarında yapılan bir araştırmaya ve Türkiye Esnaf ve Sanatkar Dernekleri Konfederasyonu'nun 1974 yılında yayınladığı bir araştırmaya başvurmak gerekecektir (*). Bunların ikinde, 1968 yılında Türkiye'de toplam olarak 212 küçük sanat kooperatifi bulunduğu, ancak bunlardan 108'inden bilgi alınmadığı saptanmıştır. Elhak (1) rehberlik ve teknik yardım faaliyetleri o kerte etken bir düzeye yükseltilmiştir ki mevcut küçük sanat kooperatiflerinin yarısından çoğu hakkında bir bilgi edinilememiştir. Bu kooperatiflerin 42'si de bu etken rehberlik sayesinde doğal olarak çalışmalarına son vermişlerdir. Nihayet 61 kooperatifin faal olduğu saptanabilmektedir. Bunlardan 30'u, yani hemen hemen yüzde 50'si Denizli, Uşak, Isparta, İzmir gibi 4 batı ilimizde yoğunlaşmış, diğer yarısı 18 ilimize dağılmıştır. Bunların çoğu (42'si) dokümanlık kooperatifidir. Diğer alanlarda ayakkabıcılar 7 kooperatif ile ikinci, ağaç sanayii 6 kooperatifle üçüncü gelmektedir (**).

Öte yandan bu kooperatifler için kurulmuş olan kredi fonu da 1960'da 500 bin TL'den 1967'de 3 milyon 600 bin TL'ye ve 1973'de 5 milyon TL'ye çıkarılmıştır. Ancak bu çok mütevazı fon bile çoğu zaman yüzde 50'den daha düşük bir oranda kullanılmıştır. 1968'de 248 bin TL, 1967'de 2 milyon 725 bin TL, 1973'de 2 milyon 260 bin TL kredi olarak kullanılmıştır. Söz edilen krediler de büyük bir kısmıyla işletme gereksinimlerini karşılamak üzere kullanılmıştır (***)

Bu sayılar Türkiye'deki küçük sanat kooperatifçiliğinin, ne kerte ilgi gördüğünü, özendirildiğini, hiç bir yoruma yer bırakmayacak kadar açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Oysa sayıları yüz binleri aşan bu küçük sanat işletmeleri iç ve dış sömür, iç ve dış meydan okuma karşısında ivedilikle birleşme zorundadırlar. Çoğu kez de bu zorunluluğu anlamıyalar, güçleri yettiğince bu çabalarına girmişler kavga- larında yalnız ve çaresiz bırakılmışlardır. Örneğin mi si tiyoruzsunuz? İzmir Ayakkabıcılar Kooperatifi'ne "gayri faal" olduğu bildirilen diğer 108 kooperatif... Evet küçük işletme derdine dave bulmak için birleşme zorundadır. Amma ne faydalı Egemen sınıflar ve onların, iktidarı oluşturan politik temsilcileri küls dinlemişlerdir. Kendileriyle el ve dil birliği yapan Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu için de böyle bir sorun yok-

tur. Onlar "Ahi Evran" numaraları içinde kendilerini ve kendilerine umut bağlayan esnaf ve sanatkarları avutup sıyutmak istemektedirler. Yukarıda söyli edilen yapıtta şöyle denilmektedir: "Türkiye'de küçük sanat kooperatiflerinin sorunlarını bir bütün olarak ele alan bir kuruluş yoktur. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Türkiye Halk Bankası bazan tedahül teşkil eden bir yaklaşım içinde kredi sağlamak için bu kooperatifleri rehberlik ve teknik yardımdan yoksun bulmaktadırlar. Mevcut kooperatiflerin güvenilir bir envanteri bile yoktur (****).

TÜRKİYE HALK BANKASI

Sanayi alanında çalışan küçük işletmelerin yapılarını güçlendirmek amacıyla çevrili olan bu tür kooperatiflerin yanında, amacı doğrudan doğruya kredi vermek olan, daha doğrusu kredi üzerinde güvence vermek olan esnaf kefalet kooperatiflerine de burada kısaca değinmek yerinde olacaktır. Ancak bundan önce Halk Bankası'na bir göz gezdirmek gereklidir.

1960 yılında gelişmesini bir ölçüde tamamlamış olan Bankanın amaçları o yıl çıkarılan 5562 sayılı kanunda şu şekilde belirtilmiştir: "esnafın ve esnaf dernekleri ve küçük sanat kooperatifleri gibi esnaf teşekküllerinin kredi ihtiyaçlarını karşılamak ve halk sandıklarına kredi açmak". Bu ifadenin de anlaşılacağı üzere Banka'nın amacı esnaf ve sanatkarlar ferdi kredi ve toplu kredi vermektir. Toplu kredi, kooperatiflere verilen kooperatif kredisi, derneklere açılan kredi şeklinde bir ayırma tabii kılınmıştır. Ancak bu toplu kredinin esnaf ve sanatkarlar birlikte çalışmaya yönelme ve özendirme gibi bir amacı gözlenememiştir. Gene aynı kanunda Banka'ya bir ek görev niteliğinde olmak üzere şöyle bir görev verilmiştir: "diğer banka muamelelerini de yapabilir". Kanundaki ifadeyle göre sert ve kategorik olmayan bu hüküm, bir zaman sonra Banka'nın pek önemli bir fonksiyonu haline gelecek, Banka'ya adeta kuruluş amaçlarını bile unutturacaktır.

Banka kanunu 1956'da yeniden değişikliğe uğramış, sermayesi büyük ölçüde arttırılmıştır. Bunun nedeni de "istisnai arttıracak tesis kredilerinin verilmesine imkan hazırlamak"tır. Bu "tesis kredileri" terimine isim konulmuş! Çünkü Banka tarafından daha ileriiki yıllardaki gelişmelerde bu gerekçeye ne kadar itibar edildiği görülecektir.

Banka'nın kuruluş amaçlarında da belirttiği gibi ticari amaçlı çalışmaları, "diğer banka muamelelerini de yapabilir" hükmü ile ifade edilen önemsiz, ikinci dereceden bir görevdir. Asıl çalışma alan "mesleki" kredi adı verilen esnaf ve sanatkar kredisidir. Şimdi görevim neyi olmuş! Aşağıdaki tablo size bu gelişmenin öyküsünü sayılarla yansıtabilir.

Tablo 1. Türkiye Halk Bankası tarafından 1959-1971 yılları arasında açılan ticari ve mesleki krediler (*****).

Yıllar	Mesleki Kredi	Ticari Kredi	Toplam (milyon TL)
1959	104	25	129
1965	312	100	412
1967	385	258	643
1971	1457	450	1907

Yukarıdaki sayılar bir marifetli gülece övüne sermekten, ikinci sıradan ve önemsiz bir niteliğe sahip olan ticari kredi, büyük ticarata ve sanayiye açılan kredi 18 katı artarken, mesleki kredisi, yani küçük işletmeye açılan kredi 15 kattan daha fazla artmıştır. Buna göre Banka büyük sermayeye daha fazla hizmet etmektedir. Ticari kredi Banka'nın ikinci dereceden önemsiz bir işi olmaktan çıkmış, adeta birinci görevi olmuştur. Bu yandan yüzbinlerce küçük işletmeye 1,5 milyar kadar kredi açılacak - ki bunun belirli bir kısmı esnaf ve sanatkarın işletiric sermayesi adı altında kendi katkısında - öte yanda bir avuç para babasına 450 milyonluk kredi açılmıştır.

KÜÇÜK VE

NABİ DİNÇER

İşte Halk Bankası, halkın bu denli bir bankasıdır(!). Aleme şapur şupur, halk çocuklarına yarabbi yükür. Bu durum Osmanlı Meclisi Meb'uslarını küsüde şu sözleri söyleyen bir ermeni "meb'usunu" anımsattı bana: "Efendiler, ben Bank-ı Osmanî kadar Osmanlıyım."

Halk Bankası hakkında yapılan bu kısa açıklama ve eleştiriden sonra esnaf kefalet kooperatiflerine geçilebilir.

ESNAF KEFALET KOOPERATİFLERİ

Bu kooperatiflerin amaçları örnek statülerinde yer almıştır. Bunlar arasında en önemlisi şudur: Kooperatifte ortak olan esnaf ve sanatkarların mesleki faaliyetlerine yarayacak krediyi sağlamak için kefil olmak. Bu maddede üzerinde durulması gereken dört sözcük vardır: Mesleki faaliyetlerine yarayacak kredi... Bu kooperatiflerin varoluş nedeni bu dört sözcükte toplanmıştır. Acaba olaylar bu sözcükleri doğrulayacak yönde bir gelişme göstermişler midir? Yine en büyük hakeme, sayılara bakalım.

Tablo 2. Kooperatif Kredilerinin Gelişimi (milyon TL) (*****)

	1964	1972	1973 (program)
Kısa süreli krediler	190	863	1.150
Özel tertip tesis ve işletme kredileri	22	321	349
Donatım kredileri	-	20	30
Taahhüt Kredileri	-	20	30

Tablodaki görüldüğü gibi en yüksek sayılar kısa süreli kredilerden oluşmaktadır. Bunlar 4 - 6 - 9 ay süreleriyle tahsis edilmektedir. Açıkça görülmektedir ki bu tür krediler tesis kredisi olarak, Acaba söz konusu krediler işletme kredileri olarak kullanılabilir mi? Buna da olanak yok gibidir. Çünkü 1973 yılında bu kredilerden sanatkarlara verilen en yüksek kredi 15 bin TL, esnaflara ise 7 bin 500 TL'dir. Ortalamamız bizim çok altında olduğuna tahmin edebiliriz. Bu kredilerin özendirilmedikleri söylenilmektedir; fakat katılmaları olanağı da yoktur. Hatta dondurulmaları bile olmaktadır. 1964 - 1973 arasında 6 kat artmış bulunmaktadır. Esnaf ve sanatkarlar bu krediye önemle önemle. Bundan varzıçemezler. Bu krediler o kadar parlak ki serbest piyasadan rahatça kredi sağlayacak durumda olan sermaye sahipleri bile bala çöpen sinekler gibi sözkonusu kredinin peşinden koşmaktadırlar. Kredinin kullanım alanlarını denetlemek de çok zordur, belki de olanaksızdır. Bu nedenle söz konusu kredilerin çok büyük bir ölçüde tüketim amaçlarına yöneltildiği, gerek işletme, gerek tesis bakımından hiç bir yararı olmadığı ileri sürülebilir. Zaten küçük parçalara ayrılmış olan bir kredi başka türlü de kullanılmazdı. 22 milyondan 349 milyona çıkarılan özel tertip krediler, kısa süreli kredilerin neden olduğu durumlardan çıkmak için alınan bir tedbirdir. Ödeme süresi 5 yıldır. 1971'de verilen kredi miktarı 25 bin

İŞLETMELERİN DERTLERİ BAZI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

TL idi. Bu tür kredileri arttırma çabalarına karşın, bunları kısa süreli kredilerin yerine geçirme olanağı bulunamamıştır. İzlenen yöntemle bulunacağı da yoktur. Donatım ve taşıt kredileri önemsiz boyutlarda kalmışlardır. Özellikle, 1971'de 16 bin 500 TL'yi geçmeyen taşıt edindirme kredisiyle bir şöförü taşıt edindirmeye olanak yoktur.

Özet olarak denilebilir ki esnaf kefalet kooperatifleri esnaf ve sanatkarın - özellikle sanatkarın - sorunlarına sırf kısır bir kredi uygulaması açısından bakılmaktadır. Temin-tedarik, organizasyon, teknoloji, mesleki bilgi, pazarlama sorunları onlar için mevcut değildir. Küçük işletmelerin bu kadar bol ve teknolojik açıdan yetersiz olduğu bir ülkede bütün kaynakların leblebi üleştirilirdiği gibi üleştirildiği, kul takımı değil Allah takımı yapıldığı koşullar altında, aslan payı bir küçük azınlığa gitmekte, sorunlar ise yüzüstü bırakılmaktadır.

Bağkur'un kurulmasıyla önemli fonların birikebileceği bu alanda söz konusu fonların, küçük işletmenin teknelci kesim karşısında güçlendirilmesi için kredi politikasının öteki politikalarla koordine edilmesi koşulluyla yararlı işler görülebilir. Ancak bu fonlar da ötekiler gibi teknelci sermayeye kredi olarak peşkeş çekilirse - ki bu çok mümkündür - ona diyecek yok. Bu fonların Halk Bankası'nda toplanması, Banka yönetim kurullarında esnaf ve sanatkar federasyonlarının, esnaf - kefalet ve küçük sanat kooperatifleri birlik ve federasyonlarının söz sahibi olması, söz konusu temsilcilerin Banka'nın karar verici organlarında rol ve sorumluluk alması, küçük esnaf ve sanatkarlar için yeni ve ilerici politikalar geliştirilmesi koşulluyla iyi sonuçlar verebilir.

Temin - tedarikle ilgili olarak Halk Bankası ve Kooperatiflerin rol ve önemi böylece belirtildikten sonra küçük sanat işletmeleri için üretim, esnaf için satış sorunları incelenebilir.

KÜÇÜK SANAT İŞLETMELERİNİN ÜRETİM ESNALARIN SATIŞ SORUNLARI

Bu konuya girenken önce bir iki nokta üzerinde durmak gerekecektir. Dağıtım alanında tüketim kooperatifleri özellikle bakkallar, kasaplar, sebzeçiler karşına çıkarılmakta ve boy hedefi yapılmaktadır. Önce şunu belirtmek gerekir: Sanayileşmiş ülkelerde 100 yılı aşan bir süreden beri tüketim kooperatifleri faaliyet göstermektedirler. Fakat bunlardan hiç birinin yukarıda belirtilen meslek grupları mensuplarının faaliyetlerini engellediği saptanamamıştır. Büyük ölçüde merkezileşmiş bir ekonomiye sahip olan ülkelerde bile dağıtım ile ilgili küçük işletme canlılığını korumaktadır. Küçük işletmenin baş düşmanı teknelci sermayenin ta kendisidir. 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana hizmetler alanına da el atan teknelci sermaye ayakkabı tamirinden kahveciliğe kadar bütün bir dizi hizmeti kapsamış, hatta mahalle içlerine kadar sokulmuştur. Teknelci sermaye bu alanda da küçük işletmenin düşmanı kesilmiş, onun bir kaşık aşına göz dikmiştir. Küçük girişimciye hayat hakkı tanımamaktadır. İngiltere ve Hollanda'da olagelenlere, Türkiye'de yakın bir gelecekte olacak olanlara bir göz gezdirilirse bu gerçek daha iyi anlaşılır. Hollanda'da küçük işletme katliamı o kadar ilerlemiştir ki hükümet işini bırakan küçük işletme sahiplerine tazminat vermekte, onları bu yolda özendirilmektedir. Öte yandan küçük işletme kurmak isteyen gençler için öyle ağır sermaye ve eğitim koşulları ileri sürmektedir ki küçük işletme kurmak gerçekten olanak dışı kalmaktadır.

O halde teknelci sermayeye, onun mahalle düzeyine kadar inen uzantılarına karşı birleşmek gerekir. Bir emekçi kuruluşu olan tüketim kooperatifleriyle, bir başka emekçi kuruluşu olan küçük işletme arasındaki çelişkiler, hiç olmazsa toplumumuzun bugünkü aşamasında ihmal edilmeyecek kadar büyük değildir. KİT pazarları, tarım - satış kooperatifleri, merkezi mağazalar sistemi dağıtım ile ilgili küçük işletmelere yardımcı olarak onların yeniden düzenlenmesine destek olabilirler.

Küçük sanat işletmeleri üretim alanında büyük engellerle karşı karşıyadırlar. Yatırım güçleri yoktur, işletme büyüklükleri optimalden çok uzaktır, teknoloji ve teknik bilgi yetersiz ve geridir.

Kapitalist ülkelerde, bütün bu sorunlara cevap verebilmeye için küçük işletmeye salık verilen tedbir, büyük sermaye ile anlaşması, onun kuyruğu olmasıdır. Tali kurturat sistemi ile küçük işletme ya büyük endüstriden girdiler alacak, ya da ona girdiler sağlayacaktır. İki halde de teknelci sermayenin saptadığı koşullar altında çalışacak, onun tarafından ileri sürülen fiyatlar üzerinden iş yapacaktır. Böylece küçük işletmenin bağımsızlığı aldatıcı bir görüntüden ibaret kalacaktır. Gerçekten de Federal Almanya'da onbinlerce küçük müteahhit firma büyük şirketler için çalışmaktadır (örneğin Siemens Firması için 30 bin müteahhit küçük işletme çalışmaktadır.) (*****). Hollanda'da da küçük işletmenin içine düştüğü açmazdan kurtulması için ona salık verilen şey teknelci sermayeye teslim olmasıdır. Böylece küçük işletme iki ateş arasında bırakılmaktadır. Ya işletmesini kapayacak, buna karşılık teselli mükafatı kabilinden bir şeyler alacaktır, yahut büyük sermayenin sultasına girecektir. (Hollanda'daki küçük sanat işletmeleri bu işletme kapatma önerisini cana minnet bulmuşlardır. 1966 yılı sonunda işletmesini kapatmayı öneren bağımsız çalışanlardan yüzde 94'ü küçük sanatkar ve perakendeci esnafı) (*****). Küçük işletmeye ölümlerden ölüm beğenmek düşmektedir: Kırk katır mi istersin, kırk satır mı?

Bu alanda Türkiye'de durum nedir? Bilindiği gibi küçük sanat işletmeleri büyük sayılara erişmektedirler. Bunların önemlice bir kısmı değişen teknoloji, ya da azalan hammaddeler nedeniyle, ya işlerine son vermekte ya da yeni üretim dallarına geçme olanakları aramaktadırlar. Örneğin bakırcılar aleminyum eşyalar satmaya başlamakta, saraçlar hammaddelerini sentetik maddelerden sağlamaya çalışmaktadırlar. Nalbantlar, semerciler yok olmakta, terziler, ayakkabıcılar büyük bir bunalım içinde bulunmaktadırlar. Yeni uzun saç modası berberleri olumsuz yönde etkilemiştir. Meslek değiştirmek, yeni mesleklerle geçmek alanında küçük sanatkarlar yol gösterecek en küçük bir rehberlik ve teknik yardım hizmeti yoktur. Mevcut mesleklerle güçlenmeyi modernize olmayı sağlamada yardımcı olabilecek bir avuç küçük sanat kooperatifinden hiç-biri (Huşlu av tüfenkleri kooperatifi dışında) üretimde kooperasyona gidememektedir, bu yolda özendirilmekte, yardım görmemektedir. 1973 seçimlerine giren partiler arasında solda olduğu belirtilen CHP bile ne kentte, ne kırsal üretim kooperatiflerinden söz etmemektedir. Üstelik CHP, kooperatifleri, karşı-teknelci politikası için bir araç olarak kullanmayı düşünmektedir. Üretim sürecini dışında bırakan bir kooperatifiçiliğin ne kerte bir karşı-teknelci araç olarak kullanılacağı her zaman tartışılabilir. Eskilerin yerinde bir deyim vardır: Kemalât kem alât ile olmaz. Oysa küçük sanat işletmelerinin - özellikle Tür-

kiye koşulları altında - birlik hareket etmeye ne kadar çok gereksinimleri vardır! Bu yoldan optimum işletme büyüklüğüne adım atacaklar, pazarlık güçleri artacak, seri imalatta bulunabilecekler, imalat satanda tlarına uymaları olanak içine girecektir. Kendilerine sağlanan krediler küçük parçalara ayrılıp çarçur edilmeyecektir. Doğaldır ki bu kredi olanakları küçük sanatkarları birarada çalışmaya özendirecek bir düzen içinde sağlandığı zaman daha yararlı olacaktır. Fakat bütün bu tedbirler teknelci sermayenin ve onun siyasal temsilcilerinin ileri sürceği türden tedbirler değildir. Küçük işletme ve onun gerçek temsilcileri, diğer emekçilerin de desteği ile bu tedbirleri bir mücadele programı halinde geliştirebilir. Çünkü Namık Kemal'in her zaman anımsadığımız bir dizesi vardır:

Sana senden olur alemde dad (yardım) lazımsa
Zaferden ümit kes gayriden imdat lazımsa

KÜÇÜK SANAT İŞLETMELERİNİN PAZARLAMA SORUNLARI

Ölçek küçüklüğü bu işletmelerin ayrı pazarlama örgütleri kurmalarını engellemektedir. Gerek KİT'lerin, gerek büyük satış kuruluşlarının (GİMA, OYAK gibi) bu konuda hiçbir yardımı yoktur. İller arası pazarlama faaliyetleri "mamul araçları"nın elindedir. Bütün bunlar söz konusu işletmelerin pazar için ve seri halinde yapımda bulunmalarını büyük ölçüde engellemekte, onları sipariş bekler duruma getirmektedir. Bu ise zaman zaman atıl kapasitelerin oluşmasına yol açmaktadır. Aynı iş kolunda çalışan işletmelerin birbirleriyle girdi alışverişleri yoktur. Bunun sonucu olarak aralarında organik bağlar kurulmamış, uzmanlaşma alanları saptanamamıştır. Hepsini bir üretim kolundaki faaliyet ile ilgili bütün işleri yapmak durumdadırlar. Satış alanında ilgisiz kurdukları kaynaklar araçları ve nihai alıcılardır.

Pazarlama konusunda en büyük engellerden biri küçük sanat işletmesinin iş yeri konumu nedeniyle kentin dışına çıkarılma zorunluluğudur. Bu arada ikinci bir zorunluk, yani alıcıya yakın olma zorunluğu, onu kente, meskun yerlerin yakınına çekmektedir. Küçük sanat işletmesi bu iki zıt zorunluktan yüzünden iki arada bir derede kalmıştır. Üretim organizasyonundan bağımsız bir satış organizasyonunun bulunmaması, büyük bir olasılıkla küçük işletmeyi "mamul araçlarına" daha büyük bir ölçüde zebun bırakmaktadır. Öte yandan özellikle mobilyacılıkta gözlenebileceği gibi büyük sermaye, küçük işletmeleri sultasına almakta, kendisi için çalıştırmakta ve bu arada sömürmektedir. Ayakkabıcılar için de aynı şey söylenebilir. Bunun çaresi gene kooperatifleşmede, ya da büyük satış organizasyonları olan tüketim kooperatifleriyle ilişkiler kurmaktır. Bu arada KİT'lerin de bir satış organizasyonu kurmaları soruna ek bir çözüm yolu getirebilir.

- (*) Kooperatifiçilik Sorunları Araştırması DPT 1968, S. 540
(**) Cumhuriyetin Elilinci Yılında Esnaf ve Sanatkarlar, S. 275 vd.
(***) Kooperatifiçilik sorunları araştırması DPT, 1968, S. 540 vd.
(****) Cumhuriyetin Elilinci Yılında Esnaf ve Sanatkarlar, S. 277 - 278
(*****) A.Ü.V. S. 278
(*****) A.Ü.V. S. 268
(******) A.Ü.V. S. 269
(******) H. Adano, Marksistische Bündnispolitik, Marxistische Blätter, 6/1969
(******) Beronöskentimkesi an Bndreitsbeindigung S. 53, Lahny, 1969

KAPİTALİZMİN AÇMAZINA

Türkiye'nin dışa bağımlı geri kapitalizmi son derece ciddi bunalımlar içinde. Sermaye sınıfı, bu bunalıma çözüm olarak, açık yada yarı açık bir faşizm öneriyor. Son seçimlerde sermaye sınıfının baş temsilcisi AP'nin gösterdiği adaylar, bu öneriyi yalnızca belgeleyebildi.

Başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi sınıf ve tabakalar bu çetrekâr öneriyi, oylarıyla dur dedi. Ancak, faşizm tehdidinin tamamen ortadan kalkmadığı da bir gerçek. Gerek kapitalist dünyada gerekse onun uzantısı olan Türkiye'de, kapitalizmin bunalımdan bunalıma sürüklenmesi, sermaye sınıfını emperyalizmin desteği ile, kendi açılardan em kolaycı çözüme, faşizme yöneltiyor.

FAŞİZAN EĞİLİMİN DİŞ KAYNAKLARI

Türkiye kapitalizminin dışa bağımlılığı, somut verilerle belgelendi. Her geçen gün artarak gelen yabancı sermaye, işbirlikleriyle kârlı yatırımlara giriyor. Devlet Planlama Teşkilatı'nın "Dünya Ekonomisindeki Gelişmeler" adlı raporu, yalnızca "Çok uluslu Şirketler" in, Türkiye imalat sanayiindeki payının 1964'de % 6.9'dan 1973'de % 16.4'e ulaştığını belirliyor.

Türkiye kapitalizminin dışa bağımlılığını belgeleyen yalnızca gelen yabancı sermaye oranı değil. Kurulu sanayi önemli bir bölümü, hammadde ve yarı mamul madde ithal ederek yurtdışı üre-

timini sürdürebilmek durumunda. 1974 yılında 3 milyar 777 milyon dolarlık ithalatın 2 milyar 331 milyon doları hammadde ithalatı için kullanıldı. 1 milyar 289 milyon dolarlık da yatırım mali ithal edildi.

İthal edilen yatırım malları, büyük ölçüde tüketim mali üretimine yönelik. DPT'nin raporunda, "Çok Uluslu Şirket faaliyetlerinin, daha çok dayanıklı - dayanıksız tüketim mali niteliğinde mal üreten imalat sarayii kollarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu gözlem Türkiye'deki uygulamaya için de geçerlidir." deniliyor.

Dışa bağımlılığın son durumu ve gelişmeleri üzerine ayrıntılı bir araştırmanın gerekliliği ortada. Ancak, bu somut veriler, emperyalizmin tüm geri kalmış ülkeleri olduğu gibi, Türkiye'yi de tüketim mali üretimine yönelttiği ve hammaddeyle kendisine bağımlılığı sağladığı gerçeğini açıkça ortaya çıkarıyor. Ülkede sermaye mali üretimine, yani fabrika üreten fabrikalara ihtiyaç duyulurken sermaye sınıfının, daha kârlı ve kolay gördüğü, tüketim mali üretimine yönelik yatırımlara itibar etmesi, Türkiye'de kapitalizmin bunalımına neden oluyor.

Türkiye kapitalizminin, 1970'lerde gelip dayandığı temel açmaz bu noktadan başlıyor. Dışa bağımlılığın arttığı bir ortamda, dünya üzerinde kapitalizm, sistemin bir gereği olarak bunalma düşünce, hammadde, yarı mamul ve yatırım malları fiyatlarını artırarak, bunalımını geri kalmış ülkelere satıyor. Üre-

tebilmek için ürettiğini iç piyasada satmak durumunda olan Türkiye kapitalizmi böylece önemli sarsıntılar içine giriyor.

Dışa bağımlılığın doğurduğu maliyet artışları, yükselen işçi sınıfı hareketinin ekonomik ve giderek yoğunlaşan politik talepleri karşısında, sermaye sınıfı niteliği gereği, yapısal bir değişimi yeğlemek yerine kolaycı bir çözümle açık ya da yarı açık bir faşizme yönelmek istiyor. Bu olgu ise, Türkiye'de faşizmin dışarıdan kaynaklanan maddi temelini oluşturuyor. Bu doğrultuda sömürüsünü sürdürmek isteyen emperyalizm ise yalnızca ekonomik planda kalmayarak askeri, politik ve ideolojik doğrultuda ülkeyi boyunduruk altında tutuyor.

Seçim arifesinde Amerikan ambargosunun şartlı olarak aralanması ise, emperyalizmin politik varlığının bir işareti olarak somutlaşıyor. Şartlar arasında, afyon üretimi denetiminin yer alması ise, son derece anlamlı. Son seçimlerde CHP'nin afyon ekim alanlarında aldığı oylar her ne kadar bir artış gösteriyorsa da, bunca mücadeleyle rağmen bu illerde oyların % 50'nin üzerinde arttırılması emperyalizm olgusu açısından değil de yalnızca iki ülke arasındaki bir anlaşmazlık açısından yaklaşan CHP'nin, bu illerdeki oy dağılımını nasıl değerlendirdiğini bilmek gerek.

Türkiye kapitalizminin, dışarıdan kaynaklanan bunalımı, dışa bağımlı olarak içeride de önemli dar boğazlar yara-

tıyor. Hızla artan ithalata karşılık, hızla azalan ihracat ve işçi dövizleri, döviz rezervlerinin tükenmesine neden oldu. 1975 yılı ithalat programında öngörülen 2 milyar dolarlık dış ticaret açığı, Temmuz ayında bu rakamın üstüne çıktı. Yıl sonuna kadar 3.5 milyar dolarlık bir açığın ortaya çıkacağına kesin gözüyle bakılıyor.

Gerek yeni yatırımlara gidebilmek gerekse, mevcut yatırımların devamını sağlayabilmek için sermaye sınıfının döviz ihtiyacı var. Dış ticaret açığındaki hızlı artış, sermaye sınıfını son derece huzursuz yapıyor. Dış kredi olanaklarının ise, Kıbrıs sorunu nedeniyle sağlanamaması bir ölçüde ekonomik ambargo olgusunu da belgeliyor. İhracattaki azalmayı da bu çerçevede değerlendirmek olanaklı.

TABAN FİYATLARI

Taban fiyatlarının saptanması olayı sermaye sınıfının iç çelişkilerini ortaya çıkaran önemli bir göstere. Seçim öncesinde MC iktidarı, taban fiyatlarını son derece düşük tutarak ilginç bir tavır aldı.

Yüksek taban fiyatları öncelikle ihracatçıları güç durumda bırakıyordu. Dış piyasalarda fiyatların düşmesine karşılık, içerideki yüksek fiyatlar, ihracatın azalmasına, dolayısıyla ihracatçıların kârlarından olmasına neden oldu. 1974 de CHP'nin yüksek taban fiyatı uygulamasının 1975'de ihracatın düşmesine neden olduğu gerçeğini kabul etmek bir zorunluluk.

Liceliler Kıbrıs'a mı gönderildi ?

Türkiye başınında ilk kez YURÜYÜŞ dergisi 19. ve 20. sayılarında Türkiye'de Kıbrıs'a doğru geniş bir göç hareketinin başlatıldığını yazmıştı. 19. sayıda şöyle deniyordu: "Başta Lapta bölgesine olmak üzere Kıbrıs'ın çeşitli yerlerine yerleştirilmek istenen ve çoğunluğu Kıbrıs'ta savaştıktan sonra terhis edilen Türk asker ve ailelerinden oluşan bu göçmenler..." 20. sayıda ise şu sözlerle rastlanıyordu: "Bir yıldır 40 binin üstünde TC yurttaşı Yeşilada'ya göç etti."

Bu açıklamalar bugüne dek yalanlanmadı. Yalanlanmadığı gibi dünya başınında yer almaya başladı. Son olarak İngiliz Guardian gazetesi, "Türklerin Kıbrıs'a her ay 2 bin göçmen gönderdiğini" ileri sürdü. Guardian, Kıbrıs'a gönderilenler arasında, İngiltere'ye gizlice girmeye çalışırken geri gönderilen Pakistanlıların da bulunduğunu bildiriyor. Bazı kaynaklar da, bu Pakistanlıların, CIA tarafından özel olarak Portekiz'e sokulan Pakistan'lı grubuyla ilişki olduğunu ileri sürmektedir.

Guardian'ın yayınında yer alan en ilginç iddia ise göç edenler arasında "son depremin felaketzedelerinin de bulunduğu. Gazete Lice depremini kastediyor. Öte yandan 12 Ekim seçimlerinde Lice'de oy kullananların sayısı, depreme hayatlarını yitirenlerin sayısından çok daha büyük bir düşüş gösterdi. Geriye kalıp da oylarını kullananların da oylarını CHP'ye verdikleri anlaşıldı.

SAĞ DİREKSİYONLU ARABALAR

Birkaç hafta önce Kıbrıs'tan Türkiye'ye gelenler, pek yakında Ankara sokaklarında "sağ direksiyon" lu arabalar görülebileceğini söylüyorlardı. Bilindiği gibi İngiliz yapımı arabaların direksiyonları sağ tarafta. Kıbrıs'ta çok sayıda İngiliz yapımı arabanın bulunması ise doğal. Ankara'da görünmesi muhtemel sağ direksiyonlu arabaların kaynağı böylece anlaşılıyor. Çankaya, Kavaklıdere vb. semtlerinde oturanlar, son bayramdan beri caddelerde yer yer sağ direksiyonlu arabaların dolaştığını halâ görmediler mi yoksa?

SEÇİMLER

12 Ekim seçimlerinin sonuçları, bilinen çevrelerce, kazanç - kayıp çerçevesinde işlendi durdu. Kasıtlı olarak her parti kendinin kazançlı çıktığını yaymaya çalıştı. Oysa bu seçimlerde kitleler faşizme hayır dediler, bu hayır kapatılmak, gösterilmemek isteniyor. Faşizme hayır'da işçi sınıfının damgası var. İşçilerin yoğun olduğu bölgelerde daha açık okunuyor damga. Bir diğer damga da kırsal kesimde yaşayanlardan. Kırsal kesimin bu damgasını tersinden okumak isteyenler var.

Seçim tarihimize, propaganda ile ilgili olarak, unutulmayacak yeni olan bir olay var: Bir seçim öncesi, Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı Johnson ile Demirel'in kolkola fotoğrafı dağıtılmıştı. O seçimlerde Demirel'in partisi çoğunlukla iktidara gelmişti.

Bu olayın üzerinden geçen on yıl, özellikle de son aylar, Türk kamuoyunda Amerikancılık etkinliğinin ortadan kalktığına ilişkin belgelerle dolu. Şimdi, Demirel'in kolunda yabancı cumhurbaşkanları değil, başka güçlerin bulunması öngörülmüş. Uygulamaya konulurken geniş biçimde yayımlanmış. Sağ kolunda yer alması gerekenler açık olarak yerlerini aldılar da, sol kola girmesi düşünenler henüz yerlerini almadılar. Tabii Demirel'in partisinde ve O'nun sol kolunda. Oysa sol kolda yer alması düşünenler belirli süreden beri devlet kademelerinde boy göstermekte, devletin kolluk kuvvetlerine yardımcı olmaktan öte, bu kuvvetlerin kadrolarında da yerlerini almış durumdadır. Resmî giysilerle görev sürdürüyorlar. Demirel'in sol koluna resmen girdiklerini de göreceğiz elbette.

Fotoğrafla propaganda konusu, geçtiğimiz 12 Ekim seçimlerinde de gündeme getirildi. Bu defa Ecevit, kasketli fotoğraflarını aynı amaçla kullandı. O kullanır da, bu kullanmayı karşıtı olanlar kullanmaz mı? İşte her köşesinde bir fikir yazarının kümelendiği, Demirel'in sol kolunda yer alması gerekenlerin bu yerlerini almalarını savunan bir günlük gazetede, karşıt kullanmaya tanık olmaktadır. Amacımız bu konuyu işlemek değil ama, resmî propaganda kullanımının karşıt propagandasında gerçeği yansıtan bir değiş var. Bunu vurgulamak istiyoruz.

Resmî propagandayı uygulayanlara, karşıt propoaganda yürüten köşe yazarı, kasketli resim dağıtmanın köylüleri etkilemeyi amaçladığını belirtiyor. Fıkрасının satırbaşlarında, köylerden AP'ye oyların ardi arkına sökün

ÇÖZÜM FAŞİZM OLAMAYACAK

FİNANSMAN SORUNU

Öte yandan yüksek taban fiyatı tarım ürünlerini işleyen sanayinin maliyetlerini etkiliyor. Anadolu sanayicilerinin önemli bir sorunu olan ve Sakıp Sabancı önderliğinde yürütülen bir mücadele sonucu, seçim öncesinde MC iktidarına ve özellikle AP'ye, düşük taban fiyatı uygulanması gerekliliği, anlatıldı ve onaylatıldı. Bu konuda özellikle Demirel bu isteğe evet dedi. Böylece AP, YURU-YUŞ'ün 16 Eylül 1975 tarihli sayısında da belirtildiği gibi MSP'nin altından sermaye desteğini çekip almış oldu.

Seçim sonuçları, taban fiyatları uygulaması açısından önemli bir göstergedir. CHP'nin ısrarla zannettiği gibi yüksek taban fiyatı uygulaması köylü sınıfından yüksek oy getirmiyor. Yüksek taban fiyatı uygulaması büyük toprak sahiplerinin ekmeğine yağ sürüyor. CHP'nin bundan böyle bu gerçeği kabullenmediğini umuyoruz. MC oyları kırsal yörede varlığını sürdürdüğü gibi, AP bu yörelerde oylarını önemli ölçüde arttırdı.

Ancak, hemen belirtmek gerekir ki, aşgari koşullarda da olsa seçime dayalı kalındığı sürece, taban fiyatları uygulaması, önemini arttırmamak kaydıyla, sağlanmadıkça bir faktör olarak kendini gösterecek. Bu durum ise, sermaye sınıfının önünde bir dar boğaz olarak varlığını sürdürecektir.

Sermaye sınıfı, halen yeni yatırımları için finansman yönünden karşılaştığı güçlükleri çözebilmiş değil. Döviz çevrilebilir mevduat hesabından sağlanan kredilerin sağladığı geçici ferahlığın önümüzdeki yılda ve izleyen yıllarda olumsuz sonuçlar doğuracağı bir gerçek.

Son günlerde emisyon hacminde görülen artışın ise, soruna çözüm getirmek yerine önemlisorunları beraberinde getireceği açık. Karşılıksız para basma yoluna yönelen MC bu konuda Merkez Bankası kalemlerindeki oynamaları adına saklanıyor.

PAZAR SORUNU

Sermaye sınıfının özellikle sanayici kesimi önemli ölçülere varan bir pazar sorunuyla karşı karşıya. Ürettiğini satmak durumunda olan sermaye sınıfı, ürettiği malların bir özelliği olarak büyük ölçüde iç piyasaya yönelmek durumunda. Özellikle bu yıl sanayi ürünleri ihracatının da önemli ölçüde gerilemesi, iç piyasanın geliştirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarıyor.

Ancak iç pazar konusunda sermaye sınıfının önemli güçlükleri var. Öncelikle

güçlük, artan hayat pahalılığına paralel olarak tüketimin önemli bir bölümünün gıda maddeleri tüketimine yönelmiş olmasında. Talep doğurucu gelir kaynakları arasında bulunan yurt dışında çalışan işçi dövizlerinin, Türkiye'ye transferinde görülen azalma ve bunun giderek daha da düşme eğilimi göstermesi, sanayicilerin dayanıklı tüketim mali üretimine olan talebi etkiliyor.

100 büyük firmanın imalat sanayiindeki satışlarda % 23,5 oranında bir paya sahip olduğu ve cari fiyatlarla 63 milyar liralık bir cirosu bulunduğu dikkate alınırsa işçi dövizleriyle gelen ve geçmişte yılda 15 milyar liraya varan döviz karşılıklarının doğurduğu talebin önemi kavranabilir.

Böylesine bir tıkanıklığın içine giren iç pazar, sermaye sınıfının çıkar çekişmelerine de sahne oluyor. Tercüman Gazetesinde Vural Savaş'ın "Sanayici ve Tüketim" başlıklı yazısı, sermaye sınıfının bu çekişmelerini gün ışığına çıkarıyor. Yazıda, Sanayi Odaları Birliği'nin MC Hükümetine sunduğu raporda belirtilen, "Ekonominin tüketime dayalı niteliğinin giderilmesi" isteğini eleştiren Savaş, daha çok tüketim gereğine değinerek, Anadolu sanayicilerine uyarılarını "bidiklikleri ve anladıkları konularda" yapmalarını, sert bir biçimde hatırlatıyor.

Tekelci sermayenin sözcülüğünü yapan Vural Savaş, yazımızın başında belirtilen Türkiye kapitalizminin gelip tıkanacağı noktadan habersiz görünüyor. Daha doğrusu habersiz görünmeye çalışıyor. Biliyor ki üretim malına yönelik bir üretime de geçilse dışa bağımlılık sürececek ve kapitalizm, sistemin özüden gelen bunalımlarından kurtulamayacak. Buna karşın tüketim eğiliminin artması ile geçici ve sınırlı canlılık sağlanacak ve yarı açık bir faşizmle düzen varlığını sürdürecektir.

FAŞİZME HAYIR!

Buraya kadar Türkiye kapitalizminin burun buruna geldiği dar boğazlar çok genelde belirlendi. Dışa bağımlılığın içerdeki dar boğazlarla birleşmesi sonucu bir bütün olarak Türkiye kapitalizmini bir açmazın içine sokmuş durumda. Sermaye sınıfı kurtuluşu faşizmde görüyor. Ancak, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi sınıf ve tabakalar bu öneriye zaman içinde artan ölçülerde hayır diyor.

Son seçim sonuçları, sermaye sınıfını bunalımıyla başbaşa bıraktı. Kapitalizm için bir çözüm getirmezken, sosyalizm yolunda önemli bir adım alındı. Ancak tehlike giderilmiş değil. Bir ölçüde geriletilmiş durumda. Sermaye sınıfı ilk fırsatta faşizm denemelerini girişebilir. Bu nedenle bundan sonrası önem zananıyor. Türkiye solu, % 45'lik oy oranının sorumluluğunu yüklenmek zorunda. Dışa bağımlı kapitalizmin açmazını, terçihini demokratik düzeyde ve bu yönde koyan CHP'nin de çözemeyeceği ortada. Geride tek seçenek var. 12 Ekim seçimleri işçi sınıfının partisi olmaya aday partiler arasında gidicilerle kalıcıya da belirdi. Ne yaptığını bilmeyen gayri ciddi partiler bu deneyde de gerekli derisi aldılar. Kapitalizmin açmazına çözümün, faşizm olmaması için, işçi sınıfı, kalıcı öz partisinde toplanacak, örgütlenecek ve güç kazanacaktır.

ÜZERİNE

İLHAN AKALIN

ettiğini, daha sonraki saatlerde dağ köylerinden AP'ye oy aktığını belirliyor. Bu doğru olaydan hareketle, köşe yazarı, kasketli propagandanın tutmadığını kanıtlamak istiyor.

Doğru olan, kırsal kesimden AP'ye oy akmasının altında yatan gerçek acaba, kasketli propagandanın tutmamasından mı? Elbette değil. Köşe yazarının amacı, doğru sonucu yanlış gerekçeye bilerek dayandırma.

Peki, nedir doğru sonucun altında yatan gerçek? Köylerden Demirel'in partisine, geç saatlerde de dağ köylerinden, oy akıyor. Hem de genel seçimlerde değil de, özellikle faşizme evet mi, hayır mı olan kısmi seçimlerde, nasıl değerlendirmek gerek bu olayı?

İlk olarak, Demirel'in sağ koluna taktığı kişilerde, bu kişilerin geçmişteki işlevlerinde aramak gerek. Bilinmektedir ki, 1950 yılından sonra hızlı bir biçimde kapitalist ilişkiler tarıma girmeye başladı. Bununla birlikte, halk kitlelerinin üzerinden bürokrasinin - memurun ağır baskısı da kalkmıştı. Çok kısa süren ekonomik rahatlıktan sonra başlayan sıkıntılarının da sebebi, hep eski yönetim olduğu şeklinde gösterilmişti. 1960'da sivil - asker bürokratik devlet yönetimine el koyduktan sonra, geniş kırsal alanlarda yaşayanlar, 1950 öncesi yöneticilerine var olan kinlerini sürdürdüler. İşte Demirel'in sağ kolunda 1950 - 1960 döneminin yöneticileri yerlerini alınca, köylerden AP'ye oy akması sağlanmış oldu. 1973 seçimlerinde DP aynı durumda değil miydi?

Köylü kesimi henüz örgütlü değil. Demokratik istemlerinin gerçekleşmesi yönünde DEVLET'ten medet umuyor. Örgütsüz oluşu, bir kaç yörede giriştiği ve kendiliğinden olan direnişleri sonucu ulaştırmaya yetmiyor ve de yaygınlaştırmaya. Örgütsüzlüğün ötesinde bir çok yörelerde feodal ilişkiler sürüyor. Ağa - şeyh egemenliği mutlak. Bu yörelerde faşist baskılar dünün bugünün değil, yüzyılların baskısı.

Ya diğer yörelerde, özellikle kapitalizmin girdiği kırsal bölgelerde yaşayanlar faşizmi taniyorlar mı? Faşizmin kanlı yüzünü üzerlerinde hissetmişler mi? Elbette hayır. Faşizm onlar için yaşanmamışlıktan öte, soyut bir kavram. Böyle bir olgunun bulunmadığı sözlerle inanmışlık var. Böyle olunca da, 12 Ekim seçimlerinde kullandığı oy faşizme evet mi, hayır mı dediğinin ifadesi olmuyor.

İşte sömürünü kaynağını bilmeyen, duygusallığı gerçekçiliğe dönüş-

memiş, faşizmin kanlı yüzünün ağırlığını üzerinde hissetmeyen insanların yaşadığı köylerden AP oyları sökün ediyor, geç saatlerde de dağ köylerinden. Neden geç saatlerde dağ köylerinden? Ulaşımın sağlıklı olmamasından elbette. Birakin 1950'den önceyi, son 25 yıldır iktidarda bulunanların yol sorununu çözümlenmediği dağ köylerinden, sorunu çözmeyenlere, bu yaşantılarının kader olduğuna inananalardan, oy akıyor.

İşçi sınıfının tavrı ise, hiç bir yoruma yol açmayacak ölçüde net. 12 Ekim seçimlerinin özüne ilişkin netlik, İstanbul'da işçi kesiminin yoğun olduğu bölgelerde daha da net.

İşçi sınıfı artık işçi sınıfı bilimi açısından sömürünün bilincinde. Bir takım soygun - aldatmaca ile sömürüyü ayırdediyor. Bir de örgütlü gücü ile ekonomik - demokratik mücadelede çok yol aldı. Bunların üstüne 12 Mart içki faşizmini yaşadı. Faşizmin bedeninden alıp götürdüğünü, sofrasından çalılıp kaçırıldığını yaşadı. Bundandır işçilerin yoğun olduğu Zeytinburnu'nda AP oylarının 1969'da % 47 iken, 12 Ekim'de % 30'a düşmesi. Kartal - Pendik'te % 54'den % 26'ya düşmesi. Bundandır MHP'nin oylarının bu yörelerde gerilemesi.

İşçilerin faşizme, onların uygulayıcısı adaylarına HAYIR'ı İstanbul'da net şekilde görülürken, bir diğer Faşizme hayır yine aynı netlikte Trabzon'da görüldü. Burada da faşist dönemin uygulamasında bir diğer sorumlu, demokratikleşme yanlısı bir partinin listesine ikinci sırada yer almaktaydı ve seçilebilir gözü ile bakılmakta idi. Aynı listede, hemen onun altında, faşist dönemde işkenceye uğramış bir kişi de yer almaktaydı. Bu sıralamış, ön seçim denilen bir sistemin sonucu idi. Görüntü ise oldukça neşeli. Kurt-kuzu sarması.

Bu durum elbette halkın gözünden kaçmadı. Kaçmadığı da kullandığı oyların sonuçlarından anlaşılacaktır. Trabzon'da iki senatör çıkarması beklenirken, o yörede halkın bilerek FAŞİZM'e hayır demesi, sonucu değiştirdi. Faşist uygulamada yönetici olanlara oy yoktu bu yörede.

12 Ekim seçimlerinin genelinde de halkın, başta işçi sınıfı olmak üzere, FAŞİZM'e hayır dediği net olarak görünüyor. Bu, faşizmi gündeme getirenlerin bundan vaz geçecekleri anlamına gelmiyor elbet. Ama, işçi sınıfının faşizme geçit vermeyeceği gerçeği de hiç bir tereddüde yer vermeyecek ölçüde açık.

Burjuvazi Balkanlarda razi mi ?

Yunanistan Başbakanı Karamanlis'in başlattığı girişimle bir "Balkan Paketi"nin oluşturulması gündeme girmiş bulunuyor. Yugoslavya, Bulgaristan ve Romanya'dan sonra Türkiye'nin de ilke olarak öneriye olumlu cevap verdiği öğrenildi.

Üretici güçlerin gelişmesi ile toplumsal olgular arasındaki karşılıklı ilişkiler dünya çapında giderek yoğunlaşmakta. Öneriyi uluslararası yaşamın gelişme perspektifleri içinde bu açıdan değerlendirmek gerekir.

DAHA ÖNCEKİ BALKAN PAKTLARI

Aslında Balkanlarda ikili ilişkiler yarında, ikiden fazla devletin politik, ekonomik, kültürel alanlarda işbirliğini amaçlayan anlaşmalar yeni bir olay değil. Geçmişte Türkiye'nin de taraf olduğu iki Balkan Paketi oldu.

Birincisi iki dünya savaşı arasında. Emperyalizmin uluslararası ilişkilere geniş ölçüde yön verdiği dönemde doğmuş ve kaybolmuş. İkinci girişim daha da sınırlı. Taraflar Yunanistan, Yugoslavya ve Türkiye. 1950'lerin ilk yarısının ürünü. Barışın korunması ve karşılıklı çıkar anlayışı içinde ekonomik işbirliğine yöneleceğine, Türkiye ve Yunanistan eliyle emperyalizmin sosyalist sistemi "kuşatma" politikasının bir aracı olarak

görülme istendiğinden hiçbir zaman işlerlik kazanamamış ve 1960'ta sessiz bir şekilde son bulmuştu.

Son öneri birçok bakımlardan geçmiş deneylerden farklı ve anlamlı olmak zorunda. Çünkü çağımızda uluslararası alanda ağırlık ve inisiyatif dünya ilerici güçlerinin eline geçti. Bu koşullarda oluşturulacak bir bölgesel paktin niteliği de bu gelişime ters olamaz.

Balkan Paketi gibi bir bölgesel girişimin SEATO gibi emperyalist nitelikteki bir başka bölgesel paktın dağıldığı sırada doğması da anlamlı. Yine emperyalist nitelikteki diğer bir bölgesel pakt CEN-TO'nun da anlamını yitirdiği konusunda başlayan tartışmalar gözden kaçırılmamalı.

Bu durumun nedenleri, hiç kuşkusuz, emperyalist sistemin gerileyişi ile barış içinde birarada yaşama ve yumuşama politikalarının uluslararası yaşantıya yön verir duruma gelmesi. Balkan Paketi önerisi bu çerçevede düşünülmek zorunda.

Ülkelerin dış ve ittifaklar politikaları, uluslararası planda sınıf savaşının bir ifadesidir. Uluslararası yaşamda meydana gelen değişimler her zaman artan bir biçimde ülkelerin iç gelişmelerini etkilediği gibi, iç gelişmeler de dış ilişkilere ve politikalara etki edebilmektedir.

Balkan Paketi önerisinin sahibi Yu-

nanistan Başbakanı. Kapitalist bir ülkenin sözcüsü. Ancak önerilen Pakt geçmiş deneylerden niteliksel olarak değişik. Şimdi söz konusu olan farklı sosyal sistemlere sahip ülkeler arasında bir pakt

Bu olgu, gerçekleşirse, Balkan Paketi'nin ne olup ne olmayacağını belirliyor. Romanya'nın çağrısına verdiği cevap bu konuda açık: Romanya cevabında: "her zaman Balkan devletleri arasında iyi komşuluk ve dostluk anlayışının gelişmesinden yana" olduklarını ve "bu işbirliğinin Helsinki'de kabul edilen ilke ve amaçların uygulanmaya koyuluşunun somut bir örneği" olacağını söylemekte.

Demek ki, gerçekleşirse yeni Balkan paketi yumuşama ve barışı içinde birarada yaşama politikalarının temel ilkeleri doğrultusunda olacak. Ülkeler birbirleriyle karşılıklı saygı ve çıkar anlayışı içinde anlaşmazlıklarını barışçıl yollarla çözümlenecekler. En geniş düzeyde ekonomik ve kültürel bir işbirliği gerçekleşecektir.

SOSYALİST ÜLKELER BARIŞTAN YANA

Uluslararası planda iki farklı sistemin yarışması çağımızın bir toplumsal yasasıdır. Bu yasa kişilerin istem ve özelliklerinden bağımsız olarak gelişir ve uluslararası planda sınıf savaşının, barış

çinde birarada yaşama koşullarında nesnel bir biçimini temsil eder. Barış koşullarında sosyalizm sistem olarak avantajlarını daha bir bütünlük içinde ve kolayca ortaya koyma olanağına sahiptir. Çünkü barış yeni toplumun kurulmasında hızlandırıcı bir öğe olup ileri kapitalist ülkelerde de emekçilerin demokrasi ve sosyalizm mücadelesini kolaylaştırır.

Çağımızın niteliklerine uygun bir Balkan Paketi'nin gerçekleşmesi, sosyalist ülkelerin şimdiki kadar sürdürdükleri ve toplumsal ve politik sistemlerinin doğal sonucu olan dış politikalarına uygundur.

Ortaya atılan önerinin gerçekleşmesinde, Helsinki'de kabul edilen ilkeler doğrultusunda hareket edildiği sürece sosyalist ülkeler açısından bir güçlük bulunmamaktadır. Balkan ülkelerinden Arnavutluk'un Helsinki kararlarına da katılmadığından öneriye yanaşması beklenemez. Öyle ise bölge ve giderek dünya barışına katkıda bulunacak böyle bir girişimin gerçekleşmesi Türkiye ve Yunanistan'ın tutumlarına bağlıdır.

KARŞI ÇIKAN KİM?

Yunanistan ve Türkiye'nin herşeyden önce başta Kıbrıs ve Ege sorunu olmak üzere aralarındaki anlaşmazlıkların üstesinden gelmeleri gerekiyor.

Ne Yunanistan'da ne Türkiye'de hiç

Birleşmiş Milletler : devlet işkenceye izin hoşgörürü gösteremez »

Birleşmiş Milletler Örgütü'ne bağlı bir kongre, işkence ve benzeri insanlık dışı, onur kırıcı muamele ve cezalarla ilgili bir deklarasyonu geçen ay içinde kabul ederek Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na gönderdi.

Birleşmiş Milletler 5. Suçların Önlenmesi ve Suçluların İslahı Kongresine 94 BM üyesi ülke ve 5 üye olmayan ülke temsilcisi katıldı. BM'nin bu konudaki kongresi Genel Kurul'un 1 Kasım 1950'de aldığı 415 no.lu karar uyarınca her beş yılda bir yapıyor.

GÜNÜMÜZDE EKONOMİK SUÇLAR ÖNEM KAZANDI

Kongrede bu yıl, çağımızdaki gelişmelerin sonucu olarak yeni tip suçların ortaya çıktığı üzerinde duruldu. Yeni tip suçlar arasında çokuluslu şirketlerin işledikleri suçlara yer verildi. Benimsenen kararda şöyle dendi: "Örgütlenmiş suçlar, uyuşturucu madde kaçakçılığı, yolsuzluk ve ulusal ekonomilere karşı işlenen suçlar bazı ülkelerin

büyüklen problemleri arasındadır." Kongrede, uluslararası sermaye piyasası komisyonlarının kurulması ve tekeller ticaret ortaklarının mali faaliyetleri hakkında daha yoğun bilgi dağıtımının sağlanması salık verildi.

POLİSİN ROLÜ NEDİR?

Kongrede polisin rolü üzerinde de duruldu. Polisin kendi ülkesindeki yasalar karşısında sorumlu olması gerektiği, bir polis memurunda olması gereken ilk niteliğin dürüstlük olduğu bütün temsilciler tarafından kabul edildi. Daha sonra şu ilkelere yer verildi: "Polis eğitiminde ahlak, insan hakları ve sosyal bilimler konularında bulunmalıdır; polis toplum içinde bütünleştirilmelidir; kadınlar da erkeklerle eşit şartlar altında polis olabilmelidir; özel güvenlik kuruluşları, kamu tarafından kontrol edilmelidir; yasama işlemine polis de katılmalıdır, bir "uluslararası polis ahlak yasası" çıkarılmalıdır."

Sınıflı toplumlarda, politik iktidarı

elinde tutan egemen sınıfın güvenlik kuvvetlerini kendi sınıfsal çıkarlarını korumak ve geliştirmek için kullandığı, sömürülen sınıfların mücadelesini bastırarak ondan yararlandığı bilinen bir gerçektir. Özgürlüklerin korunması, toplumsal zenginliğin güvence altına alınması, kişi güvenliğinin sağlanması gibi toplumun temel güvenlik gereksinimleri giderek yerine getirilmekte, güvenlik sistemi yozlaştırılmaktadır. Bir noktadan sonra, güvenlik örgütleri, özgürlüklerin sınırlanıp ihlal için egemen sınıfın elinde bir araç haline gelebilmektedir.

Tekelci devlet kapitalizminin gelişip uluslararası tekellerin ülkelerin iç işlerini kontrol eder hale gelmesiyle, demokrasi ve özgürlükler üzerinde yeni ve büyük bir tehlike ortaya çıkmıştır. Kapitalist dünyada, sözde "güvenlik ve istihbarat" örgütlerinin bütünüyle yasa ve insanlık dışı uğraşlar içine girdikleri artık bütün dünyada bilinmektedir. Bu tür uygulamalara son verilmesi, güvenlik sistemlerinin egemen sınıfların, tekeli burjuvazinin hizmetinden kurtarılması uluslararası planda da demokrasi mücadelesinin bir hedefi haline gelmiştir.

İŞKENCEYE SON!

İşkence, egemenliğini sürdürmek için zora başvurmaktan başka çaresi kalmayan yönetimlerin her zaman kullandığı bir yöntemdir. Bu konuda ortaçağın feodal rejimleriyle günümüzün faşist diktatörlükleri arasında tıpatıp bir benzerlik vardır. Çünkü kaynaklandıkları toplumsal dürtü aynıdır. İşkence, tarihin akışına direnen bir rejimin gayri-meşru hale gelişinin en dramatik belirtisidir.

BM, bugüne dek işkenceye karşı mücadelenin verildiği önemli bir uluslararası platform olmuştur. Ne var ki emperyalist devletler, BM'nin bu konuda etkin girişimlerde bulunması engellenmeye çalışmışlardır. Son kongrenin BM Genel Kurulu'na sunmak üzere kabul ettiği beyanname bu konuya ayırdı. Beyannamenin metni şöyle:

1. İşkence, kişiden veya üçüncü bir kişiden bilgi veya itiraf elde etmek amacıyla, resmi bir görevli tarafından veya bu görevlinin teşviki ile bir kişiye, kasıtlı olarak bedeni veya zihinsel acı veya zarar çektilmesidir.

barışa

kimse açıkça barışa ve karşılıklı çıkarlar doğrultusunda ekonomik ve kültürel işbirliğine karşı olduğunu söyleyemekte. Sosyalist ülkelerin istikrarlı ve enflasyonsuz ekonomileri ile yapılacak işbirliğinin yararları da inkar edilemiyor. En büyük engel bu ülkelerin bağlı oldukları sistemle ilişkileri. Ayrıca sosyalist ülkelerle yapılacak işbirliğinin büyük sermaye lehine, spekülâtif kazançlar sağlama-sına olanak veriyerek egemen sınıflara ters düşmesi.

Adalet Partisi'nin dış politika konularındaki uzmanı Kâmrân İnan'ın iki buçuk ay önce, Televizyon'da Balkan Pak-tı'nın adını duyduğu zaman telaşa kapılışını hatırlarsak şimdi Demirel hükümetinin bu öneriyi onaylamasının kolay olmadığını rahatlıkla anlayabiliriz. Demirel hükümeti (ve Türkiye'de hâlâ benzeri bir mantıkla olaylara bakanlar) Balkan Pak-tı'nı Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı bir tertibi olarak yorumlamışlar ve bundan uzak kalmışlardı. Fakat hükümetin korkusunun asıl nedeni, bunun ideolojik temellerine ve sınıf çıkarlarına aykırı düşmesiydi. Fakat bugün aynı hükümet, bu girişime sırt çevirdiği takdirde iyice yalnızlığa düşeceğini görmektedir. Dünyanın nesnel gelişme doğrultu-suna teslim olmaktadır.

GÖREV, DEMOKRATİK VE İLERİCİ GÜÇLERİN

Özetlersek Balkanlarda bir pakt oluşturulmasının altında, bölgedeki ülkelerin güvenliğinin ve bölge barışının sağlanması, halkların çıkar birliği gözetilerek bütün sorun ve pürüzlerin karşılıklı eşitlik ve çıkar temeli üzerinde çözüme ulaştırılması, bağımsızlık, eşitlik ve çıkar birliği çerçevesinde ekonomi ve ticaret anlaşmalarının yapılması ve sürekli işbirliği yatmaktadır.

Böyle bir gelişime engel ise Türkiye ve Yunanistan'ın rejimleri gereği alabilecekleri olumsuz tavır olabilir. Bu ülkelerde demokratik gelişmenin alacağı boyutlar da sonuçta belirleyici olacaktır. Türkiye'de demokratik ve ilerici güçler, bu tür anlaşmaların gerçekleştirilmesi ve hükümetlerin bu yolda verdikleri sözlerin yerine getirilmesi için mücadele vermek durumundadır.

Türkiye açısından vurgulanması gereken ikinci bir nokta daha var. Yunanistan, Başbakanı ağzından Helsinki kararları doğrultusunda hareket edeceğini söyleyebiliyor. Buna Türkiye'yi yalnız bırakmak için (!) bir manevra denilebilir. Belki de böyle. Dünya demokratik ve ilerici güçleri bunun değerlendirilmesini şüphesiz yapacaklar. Ancak sorulması gereken soru: Bölgede barışın korunması, ülkeler arasında karşılıklı yararlar sağlayacak bir işbirliği için atılan adımın Türkiye'yi uluslararası planda nasıl yalnız bırakabileceğidir.

« Hiçbir veremez ,

2. Herhangi bir işkence hareketi Birleşmiş Milletler Yasası ilkelinin inkarı ve insan haklarının ihlali olarak kınanacaktır.
3. Hiçbir devlet işkenceye izin veremeyecek ve hoşgörü göstermeyecektir.
4. Her devlet, kendi hükümrânlığı dahilinde işkence uygulamasını önlemek için etkili tedbirler alacaktır.
5. Kanun uygulayıcı personelin eğitiminde işkence yaşağı tam manasıyla işlenecektir.
6. Her devlet, sorgulama yöntem ve uygulamalarını sürekli olarak gözden geçirecektir.
7. Her devlet, tüm işkence fiillerinin kendi ceza hukukuna göre suç olarak kabulünü sağlayacaktır.
8. İşkenceye maruz kaldığını iddia eden her kişinin, ilgili devletin yetkili makamlarına şikâyet hakkı vardır. Şikâyet tarafsız biçimde incelenecektir.
9. Herhangi bir işkence fiilinin gerçekleştirildiği yolunda makul nedenlerin varlığı halinde, yetkili makamlar derhal tarafsız soruşturmaya başlayacaktır.

10. Soruşturma bir işkence fiilinin varlığını ortaya koyduğu takdirde, sanık veya sanıklara karşı derhal adli işleme başlanacaktır.

11. İşkence fiilinin iabati halinde işkenceye tabi tutulan kişiye tazminat sağlanacaktır.

12. İşkence yoluyla elde edildiği belirlenen herhangi bir ifade, ilgili kişiye veya herhangi bir başka kişiye karşı delil olarak kullanılamaz."

Kongrenin benimsediği Bildirgenin BM Genel Kurulu'na da kabul edilerek ilanı elbette yeterli değildir. Önemli olan bu ilkelere pratikte geçirilmesidir. Buna benzer birçok anlaşmanın altında Türkiye'nin de imzasının olmasına rağmen, bunlar burjuva iktidarlar tarafından uygulanmamaktadır. Bu nedenle bu ilkelere hayata geçirilmesi, demokratların ve sosyalistlerin bıkmadan mücadelesiyle mümkündür. Bu tür Bildirgeler, bu mücadele için bir hareket noktası haline getirilebilirse anlam taşıyacaktır.

Bir sosyalizm düşmanı daha Nobel'e « lâıyık » görüldü

1975 yılı Nobel Barış ödülünün "Sovyet" fizikçisi A. Saharov'a verildiği geçenlerde açıklandı. Böylelikle Nobel ödüllerinin maksatlı, propaganda amaçlı güden niteliği bir kez daha kanıtlandı.

Nobel ödülü, bugüne kadar dağıtımlarıyla niteliği deşifre olmuş bir ödüldür. Özellikle edebiyat ve barış ödüllerinin dağıtılmasında politik ve felsefi görüşlerin açıkça gözetildiğine, ödülün evrensel nitelik taşımaktan çok uzak olduğuna kuşku kalmamıştır. 1970'de Edebiyat ödülünü alan Soljenitsin'in, başlangıçta bütün dünyaya özgürlük şampiyonu olarak tanıtılarak şimdi Pinochet'yi desteklemek ve jantının ikinci yılını kutlama törenlerine katılmak üzere Şili'ye gitmesi kendisiyle birlikte ödülün de niteliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Nobel ödüllerini kararlaştıran kurullar tarafsızlıktan kesinlikle uzak olan kurullardır. Daha aday gösterme aşamasında, öneriler "Batı'nın egemen güçlerinin siyasal sözcülüğünü yapan örgütler ve kişilerce yapılır. Bu konuda, Norveç Nobel Komitesi'nin üyeleri ve atadığı danışmanlar, uluslararası barış örgütleri, politika, tarih ve hukuk profesörleri ile bu ödülü daha önce kazanmış olanlar aday gösterme hakkını taşırlar. Yapılan seçme, uygulamada, Norveç'in iç ve dış politikasının resmi bir açıklaması niteliğini taşır.

Nobel edebiyat ve barış ödülü adaylarının ve "layık görülenlerin" saptanmasında sosyalist ülkelere ve Sovyetler Birliği'ne karşı özel bir durum görülür. Edebiyat ödüllerinin dağıtımında, Sovyetler Birliği'nin yetiştirdiği ve dünya edebiyatına da damgasını vuran edebiyatçılar görmezlikten gelinerek, bugüne kadar Şolohov dışında ödüle layık görülen tüm Sovyet yurttaşları ülke içinde ve dışında hem sosyalizme hem de Sovyetler'e karşı açıkça cephe alan, fiilen mücadele eden kişiler arasında özellikle seçilmiştir. Nobel ödülü her geçen yıl daha fazla kapitalizmin sosyalizme karşı ideolojik mücadelesinin bir aracı haline gelmektedir.

Yukarda söylenlerden, Nobel ödülüne her hayık görülen sosyalizm düşmanı olduğu sonucu çıkmaz elbette. Hatta sosyalizme inancından kuşku duyulmayacak sanatçıların Nobel'le ödüllendirildikleri olmuştur. Fakat onlarca ödüllendirme arasında böyle bir iki örnekle karşılaşmak şaşırtıcı değildir. Dünyanın gerçeklere, kendisini herkese kabul ettirmiş kişilere gözü kapalı bırakılması her zaman mümkün değildir. Fakat bu gibi durumlar Nobel'in niteliğini deşifre eder.

Son barış ödülü, Nobel'in niteliğinin aynen sürdüğünü de açıkça kanıtlamıştır. Barış ödülüne "layık" görülen Andrey Saharov, dostu Soljenitsin gibi, hem Sovyetler Birliği'ndeki sosyalist düzene hem de Sovyet dış politikasına düşman olan bir "fizikçi"dir. Yine Soljenitsin gibi Saharov da, Batı'lı emperyalist dostlarından çok daha açık biçimde yumuşama ve silahsızlanma aleyhtardır. Batı'ya uçurduğu mesajlarla "yumuşama yemini yutarsanız özgürlük düzenini tehlikeye atarsınız" uyarılarında bulunan yine Saharov'dır.

Bütün dünyada burjuvazinin ideolojik, felsefi, politik bütün alanlarda gerilediği, üstünlüğünü kesinlikle kaybederek sosyalizme kapıldığı günümüzde Nobel ödülünün, bir kendi kendini tatmin ve göz boyama aracı olmaktan başka özelliği kalmamıştır.

Emperyalizm Asya'da yeni oyunlar peşinde

8 Eylül 1954'te Filipinler'in başkenti Manila'da kurulan SEATO, geçen 24 Eylül'de New York'ta kendi kendini fesih kararı aldı. Emperyalizmin bir saldırı örgütü böylece iki yıl sonra ortadan kalkacak.

NATO'nun Avrupa'da, CENTO'nun Orta Doğu'da üstlendiği "Bölgede komünizmin ilerlemesine set çekme" görevi ile kurulan SEATO'nun ortadan kalkması, basında yeterince ilgi görmedi. Emperyalizmin kendi isteğiyle, halkları sömürme politikasından vazgeçmesi düşünülemediğine göre, bu, yeni gelişmeler karşısında yeni bir strateji arayışlarıdır. Bu açıdan üzerinde durmak gerekir.

SEATO'YU ÇİNHİNDİ HALKLARI YIKTI

SEATO'nun kuruluş yılı 1954. İkinci Dünya Savaşından sonra Doğu Avrupa'da ve Asya'da "mantar gibi" biten sosyalist ülkeler emperyalizmin sömürü alanını daraltmakta, onu güçte daha da saldırganlaştırmaktadır. Bir numaralı emperyalist güç duruma gelen ABD, Asya'da da İngiliz ve Fransız emperyalizminin yerini almaktadır. Amerikan emperyalizminin ilk işi, Pakistan'dan Endonezya'ya tüm gerici Asya rejimlerini ortak bir saldırgan örgütte toplamak oldu. Diem Bien Fu yenilgisine rağmen Çinhindinden umudunu kesmeyen Fransız emperyalizmi de, "Süveyş'in doğusu"nda asker bulundurmaktan hâlâ medet uman İngiliz emperyalizmi de, SEATO'da ABD'nin yanında görev aldı.

Ne var ki, "bölgede komünizmin ilerlemesine set çekmek" amacı ile kurulan SEATO paketi, birçok iç çelişkiyi de bağrında taşımaktaydı. NATO'nun tersine, otomatik olarak harekete geçebilen bir silahlı güçten yoksundu SEATO, ve bu durum, örgütü, "şasisi çok güzel fakat motorsuz bir araba"ya benzetiyordu.

Üye ülkeler arasında beliren uyumsuzlukları bile çözümleyemeyen SEATO ilk askeri müdahalesini 1962'de LAOS'ta Patet Lao yurtseverlerine karşı yaptı. Fransa'nın katılmadığı bu askeri müdahale aslında SEATO kanalıyla "meşrulaştırılmak" istenen bir Amerikan saldırısıydı ve ABD, bu saldırıyla, ortaklarının görüş ve onayını almadan da bir silahlı harekete girişebileceğini göstermiş oluyordu.

Gerçekten de Amerika, hep SEATO paravanası altında, 1964'ten itibaren önce Laos'a, sonra tüm Çinhindi'ne saldırdı. 1967'de SEATO'nun askeri etkinliklerinden çekilen Fransa, 1974'te örgütün tümü ile ayrılacak, Pakistan ise Pak'tı 1972'de terkedecektir.

Bu gelişmelerin içinde, SEATO'nun çıkmazını hazırlayan iki temel neden var. Birincisi örgüt içi çelişkiler.

ABD, bölgenin en gerici rejimlerini bile bütünü ile Vietnam savaşına sokmayı başaramadı. Bunlar savaşa daha çok sembolik olarak katıldı. İkinci ve asıl önemli neden ise Çinhindi halklarının askeri bir zaferin olanaksızlığına emperyalizmi inandırmış olmaları. Yarım milyonu aşan bir ordu ve dünyanın en modern silahlarıyla saldıran emperyalizm, Vietnam halkının yiğit direnişi karşısında strateji değiştirmek zorunda kaldı. "Vetnamlaştırma" yolu ile kardeşi kardeş, halkı halka vurdurarak işin içinden sıyrılmak istedi. Ama emperyalist saldırı, 1975 baharında Çinhindi halklarının zaferi ile bitti. Bu, SEATO'nun da ölü mü oldu.

EMPERYALİZMİN YENİ OYUNU: GÜDAUB

Gerçekten de Vietnam halkının zaferiyle SEATO artık varoluşu nedenini yitirmişti. Amerikan emperyalizmi için "doğrudan müdahale" artık terkedilen bir strateji idi. Yeni strateji, Filipinler, Japonya, Endonezya gibi askeri "merkez"ler aracılığıyla bölgeyi denetim altında tutmaya dayanıyor. Bu stratejide asıl önemli görev, yerel işbirlikçi rejimlere düşüyor. Bu işbirliği ise yeni bir ekonomik ilişkiler anlayışı içinde sağlanıyor: Son yıllarda gerçekleştirilen bir sermaye akımı ile özellikle Japon ve Avustralya ekonomileri ABD'nin sıkı denetimine girdiler. Bu ülkelere politik düzeyde söz geçirmek de böylece çok kolaylaştı. Okinawa'nın yönetimini Japonlara devretmekle ABD aslında hiçbir şey kaybetmiyordu, ama Japon dış yatırımları aracılığıyla tüm bölge gerici rejimlerini denetim altına alıyordu. 1966 - 69 arasında Endonezya'ya giden Japon sermayesinin tam dört katı artmış olması bu bakımdan son kertede anlamlı.

Ancak emperyalizmin uzun dönemli çıkarları elbette daha bir planlı olarak savunulacaktı. İşte, daha SEATO ortadan kalkmadan ileri sürülen Güney Doğu Asya Ulusları Birliği (GÜDAUB) bu yeni emperyalist stratejiye cevap veriyor. Artık "varoluş nedeni"ni yitiren SEATO'nun yerine Washington'un planladığı GÜDAUB şu ülkeleri içeriyor: Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayland, Singapur.

ORTAK GÜVENLİK PAKTINA DOĞRU

Silahlı ya da silahsız olarak Asya'yı sömürü alanı içinde tutmak isteyen emperyalizmin saldırganlığı karşısında, tüm Asya halkları barışçı çabalarla direndiler. Bu, barış ve güvenlik içinde yaşama çabaları en kesin ve kararlı ifadesini sosyalist ülkelerin barışçı dış politikalarında buluyor. Bu çabaların bir ürünü

olarak ortaya çıkan "Ortak Güvenlik Paketi", barıştan yana tüm Asyalı güçlerin gerçekleştirmek istedikleri bir amaç olarak belirleniyor. Asya'da ortak bir güvenlik paketi düşüncesi, 1955 Bandung Konferansı ilkelerinden kaynaklanıyor. Bugün yeniden gündeme gelmiş üç temel etkenin rolü var. Sosyalist ülkelerin barışçı dış politikaları, barışa bağlı genç Asyalı devletlerin ortaya çıkışları, ve genel olarak uluslararası yumuşamanın olumlu etkileri. Bu uğurda atılan adımlar bugün için kuşkusuz yetersiz. Ancak, unutmamak gerekir ki, 1954'te sosyalist ülkeler ilk olarak bir Avrupa toplu güvenlik paketi önerdiklerinde, kimse bunun 1975 Temmuzunda Helsinki'de gerçekleştirilebileceğini düşünemiyordu. Asya'da da durum aynıdır. Sosyalist ülkelerin barışçı dış politikaları, böyle bir Ortak Güvenlik Paketine doğru gidişte etken rol oynuyor.

1973 Kasımında Hint Parlamentosu'nda konuşan Brejnev, barışsever tüm Asya ülkelerinde yankılanan somut bir Ortak Güvenlik Paketi önerisiyle ortaya çıktı. Aynı öneri, çeşitli devletler arasında imzalanan ortak bildirimlerde yer aldı. 1974 Eylülünde yapılan Semerkant çağrısı, "Çağımızın hayati görevi, barış ve güvenlik için savaşmaktır" diyordu. 1975 Nisanında Bağdat'ta toplanan "Asya Barışçı Güçleri Uluslararası Konferansı" da aynı hedefe yönelikti: "Asya Barış ve Güvenlik Bildirgesi", Kita'nın barışa ve güvenliğe ihtiyacı olduğunu belirtiyor, bunun da ancak ortak ve toplu bir güvenlik sistemiyle gerçekleştirilebileceğini dile getiriyordu.

BARİŞ İÇİN DAYANIŞMA

Amerikan emperyalizmi, Asya halklarının devrimci savaşmaları sonucu geriliyor. Sömürü alanı daraldıkça yeni stratejiler uygulamaya başlıyor. SEATO'nun çöküşü, GÜDAUB'nin ortaya çıkışı, bunun belirtileri. Beri yanda ise, Sovyetler Birliği başta olmak üzere barışçı Asya ülkeleri, emperyalizme karşı "Ortak Güvenlik Paketi" önerisini destekliyorlar. Amerikan emperyalizmi, gerici Asya rejimleri, Japon militarizmi, buna karşı çıkıyor. Bunda şaşırtıcı bir yan da yok. Öte yandan, SEATO'nun ilk hedeflerinden biri olmuş olan ÇHC'nin bugünkü yöneticilerinin Ortak Güvenlik Paketi'ne karşı çıkmaları, buna karşılık, emperyalizmin tertiplemediği GÜDAUB'ni desteklemeleri, uluslararası işçi sınıfı hareketi içindeki bu gerici çizginin sapık niteliğini bir kez daha gözler önüne seriyor. Bizdeki çömezler neden ilk düşman diye "Sovyet sosyal emperyalizmi"ni görürler diye soranlar varsa, işte cevabı. Sözümona "bağımsızlık" yürüyüşlerinin çok renkli basında çıkan çarşaf çarşaf resimlerinin de anlamı burada: Sermaye, dünyanın hiçbir yerinde Sovyet aleyhtarlığını mükâfatsız bırakmıyor!

SUSUN VE ÖZÜR DİLEYİN !

HİKMET ALTINKAYNAK

Yeni Ufuklar dergisini sürekli izlemediğimden sanat çevresinden de ötede olduğumdan, konuyu biraz geç haber aldım. Bu dergide Ferit Edgü imzalı bir yazıda TÖB-DER İstanbul şubesinde yapılan "Sabahattin Ali Anma Toplantısı"yla ilgili bir yazı varmış, dinleyiciyi de, düzenleyiciyi de (konuşmacı Bekir Yıldız'ı da) suçluyormuş! Bulup okudum. Ama daha önceden Rauf Mutluay'ın "Yasak Kafalar"ı aklımdaydı. Bu yazısına ilhamın ise, Türkiye Defteri'li öğrencilerinden geldiğini biliyordum.

Meğer ne suçluyumuz biz; dinleyici ve bu toplantıyı düzenleyici olarak! Çünkü Bekir Yıldız konuşmasında "... Sait Faik düzenin değiştirilmesiyle değil düzenin sonuçlarıyla oyalanmış bir yazardır. Burjuvaziyle hesaplaşmak yerine, bir hippie tavrıyla burjuvaziden kaçmış, doğaya ve yoksul insanlara sığınmıştır. Hayattan kaçışına karşın, sanatçı olarak içtenliğini sonuna değin korumuş bir yazardır da. Onu, burada eksikliğinden ötürü kınamıyorum. Bu eksikliği bilen, bilinçli hain aydınları, sustukları veya gerçekçi toplumcu edebiyatı yıpratmak amacıyla Sait Faik hikâyeciliğini, düşüncesini yaygınlaştırmak istedikleri için lanetliyorum. Ne yapacağız öyleyse? Nasıl savaştığımız bu alçaklarla?" demiş de kalkıp biz ona karşı koymamışız. Bay Ferit Edgü'ye göre Bekir Yıldız'a HÖST demeliymişiz, en azından.

SABAHATTİN ALİ İÇİN İLK KEZ TOPLANTI YAPILDI

İlgi duyanlar hatırlayacaklar, Sabahattin Ali'yi anma toplantısı Türkiye'de ilk kez TÖB-DER İstanbul şubesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu toplantının düzenleyicisi olarak, o dönemin Yönetim Kurulu beni görevlendirmişti. Toplantıda konuşma yapacak yazarları saptarken, Bekir Yıldız'ın da üzerinde durduğu "burjuvazi bütün olanaklarıyla Sait Faik'i ya da kendi görüşünü savunan yazarları yaygınlaştırıyor, oysa, Sabahattin Ali ve onun gibi, toplumculuğu yüzünden hayatını yitiren yazarlar anılmıyor, radyo, televizyon hiç adını bile anmıyor." düşüncesinden hareket etmek olmuştur. Bu yarığında yanılmamıştım. Çünkü yazı gönderilmiş, birkaç kez telefon edilmiş olmasına rağmen, burjuvazinin basın yayın organlarından hiç kimse gelmemiş, üstelik verdiğimiz haberler de yayımlanmamıştı.

.... AMA 5 AY SONRA

Toplantıyı düzenleme sırasında seçtiğim amaçta yanılmamıştım. Nice zaman sonra da olsa, burjuvazi Sabahattin Ali adının anılmasını hazmedememişti. "Edebiyatımızda bir fırtına Harekâtı" başlatmışlardı. İş saygılı, eleştiri ahkâmı içersinde yapanlar olduğu gibi, saygısız, saldırgan ve dedikodu çapında yürütenler de çıkıyordu. Bay Ferit Edgü bunlardan biri olmalıydı. Çünkü beş ay kulağına bir şey söyleyen olmamış, daha sonra birden celâllenmişti. TÖB-DER Salonunda yapılan bir toplantının dinleyicilerini hafife alıyor, niye HÖST demediniz diyordu. Hatta, böyle toplantı mı olur, diyor sayılmaz mıydı?

OYSA.....

"Edebiyatımızda Fırtına Harekâtı"nı yürütenler, duyduklarıyla, bir önyargıyla hareket ediyorlardı. Çünkü aynı toplantıda, öteki konuşmacılar tarafından da Sabahattin Ali'ye karşı takılmıyan tavırlar eleştiriliyordu. Örneğin Sabahattin Ali üzerine bir inceleme kitabı yazmış olan Asım Bezirci şunları söylemişti: "... Cumhuriyet'in ilânından bugüne değin çıkmış edebiyat tarihlerini taradım. İsmail Habip Sevük, Ağah Sırrı Levent, Mustafa Nihat Özön, Ahmet Hamdi Tanpınar, Saadetin Nüzhet, Hıfzı Tevfik Gönensay, Suut Kemal Yetkin, Kenan Akyüz, Abdurrahman Nisari, Vasfi Mahir Kocatürk, Beh-

çet Kemal Çağlar, Ahmet Kabaklı ve Rauf Mutluay'ın edebiyat tarihlerine baktım. Rauf Mutluay'ınki sayılmazsa hiç birinde Sabahattin Ali'den söz edilmiyordu! Türk edebiyatının en başarılı birkaç kaleminden biri olan, bazı Fransız yazarlarınca "Türkiye'nin Gorki'si" sayılan ve bizzat "ulusal bir değer" sayılması gereken Sabahattin Ali, resmi edebiyat tarihçilerimiz için "yok"tu!

Neden?

(....) Edebiyat tarihleri nesnel tutumla, demokratik anlayışla, bilimsel yöntemle yazılmıyordu. Sanatçılara sınıfsal çıkarların belirlediği bir gizli "sansür" uygulanıyordu. Sabahattin Ali'nin durumu bunun bir örneği idi...)

Edebiyat tarihçisi, şair, hikâyeci Şükran Kurdakul ise konuşmasında, Milattan'da özetlendiği biçimiyle şu sözlerle de yer vermişti: "İşçi sınıfı edebiyatını bilinçle seçmiştir. Oysa o dönem sanatçıların ortak özelliği burjuva devrimcisi olmalarıdır. Onlar ancak saray istibdadına karşı baş kaldırmaktadırlar. S. Ali toplumcu gerçekçi edebiyat anlayışına bilim yoluyla gelmiştir."

AMAÇ

Bütün bu tepkiler, yalnızca Bekir Yıldız'ın o sözü söylemiş olmasından mıydı? Hayır. Bence, toplumlara göz açtırmamaktı. Sait Faik Ödülü'nü toplumlara verdimemektir. Çünkü burjuvazi korkuyordu. Geleceğin karanlığından, rahatının kaçacağından, toplumcu düşüncesinin yaygınlaşmasından korkuyordu. Bu nedenle hem toplumcu gözüküyor, hem toplumlara küfrü basmaktan çekinmiyordu. Gerçekliğin ve toplumculuğun edebiyatımızı sığalttığından söz ediyordu.

BİR ÇELİŞKİ DAHA

Sabahattin Ali için yapılan bu toplantıya konuşmacı olarak, eleştirmen Fethi Naci'yi de çağırılmıştım. Ne bilecektim ki o da şu günlerde toplumlara yapılan takım halindeki saldırının antrenörlüğünü yapacak? "Konuşmamam, ben işçilere bir şeyler okuyorum, o kadar. Yaptığım bir şey yok." demiş ve eklemiştir: "Bizim Rauf'a söyleyin, o konuşur, konuşmayı da çok sever!" Konuyu bir pazar günü telefonla Rauf Mutluay'a götürdüğümde takvimine bakıp, "O gün Unkapanı Dersanesinde dersim var, değilse geldim, hay hay." demiştir.

Ama bir de bugünlerde bakıyorum yazdıklarına. Acaba o gün her ikisi de gelmiş olsaydı, Bekir Yıldız'ın bazı yerleri yanlış yansıtıldığı anlaşılan yargılarına katılmazlar mıydı?

SONUÇ

Bu kavga ne kadar sürer bilmiyorum, ama ortada bilerek çarpıtılan, hakaretler yağdırılan bir durum var. Bu kavga burjuvazinin, yazarlarını kollamak, toplumcu yazarları batırmak istediği açık. Bunu artık herkes biliyor. Yeniden duyurmak gibi bir görevi de her zaman yaparım. Ama şimdi isteğim eleştirilerin bilimsel / nesnel ve yargıların Sabahattin Ali'nin anısına gölge düşürmemesi... Bir de şu: O toplantıyı gerçek düzenleyicisi, gerekse dinleyicisi olarak bize yöneltilen hakaretler için özellikle bay Ferit Edgü'nün özür dilemesidir.

Bunu yapmayan ve kendisini toplumcu sayan sayın yazarlarımızı, toplumcu ahlâk önünde kınıyorum.

AP VE MC ERKEN SEÇİMİ İSTEMESER DE ŞARTLAR BUNU GÜNDEME GETİREBİLİR. SAĞIN DAHA BELİRGİN VE ETKİN BİÇİMDE GERİLETEBİLMESİ İÇİN GENEL SEÇİMLER 1977 BEKLENİLMEDEN YAPILMALIDIR. CHP, MUHALEFETTE OLMANIN AVANTAJLARI HESABINA İLTİFAT ETMEYİP ERKEN SEÇİM İSTEMELİDİR.

SEÇİMLER VE SONRASI

BEHİCE BORAN

Seçim sonuçları farklı açılardan farklı düzeylerde yorumlandı ve kanımızca önemli yanlışlara düştü. Yanlışta yol açan bir tutum, seçim sonuçlarına sadece, veya esas itibarıyla, partiler açısından bakıp partiler düzeyinde olup bitenlerin altında yatan ve belirleyici unsur olan sınıfsal güç dengelerindeki gelişmelere inmemektir. Bu tutumun bir çeşidi de, partiler düzeyindeki durumla sınıfsal güçler durumunu birbirine karıştırmak, ikisi arasındaki ilişkiyi doğru görememek, kuramamaktır.

Bu tutumda olanların ısrarla belirttikleri nokta, oyların iki partide kutuplaştığı, "iki partili" bir rejime doğru gidildiğidir. Kimileri, oyların dağılması önleniyor, istikrarlı hükümetler kurulması olanağı beliriyor diye bundan memnuluk duyarken, kimileri de, ya kutuplaşmaya doğru gidiliyor, zıtlıklar ve mücadeleler keskinleşecek diye, yada, yeni, küçük akımlar ve hareketler - özellikle işçi ve emekçi sınıfların politik hareketi - yaşam hakkı bulamayacak, yok olacak diye kaygılanıyor.

Oysa oyların iki partiye yönelmiş olması, kendi başına, ne memnuluk, ne de kaygılanma sonucuna zorunlu olarak hak verdiren nitelikte değildir. Türkiye'de, her kapitalist ülkede olduğu gibi bir kutuplaşma vardır: sermaye - emek, burjuvazi - işçi sınıfı ve bir kısım emekçi kitleler kutuplaşması. Kapitalistleşme ilerledikçe bu kutuplaşma da keskinleşip belirginleşmiştir. Geçmişe kıyasla bugün özellikle böyledir. Türkiye İşçi Partisi'nin "Güncel Görev" ve "12 Ekim 1975 Seçimlerinde Tavrimiz" adlı belgelerinde nedenleriyle birlikte açıklandığı üzere, "bu kutuplaşma ve çelişki politik düzeyde demokrasî - antidemokrasî çatışması olarak yansımaktadır"; seçimlere katılan partiler düzeyinde ise, aynı kutuplaşma "güdüklü bir biçime bürünerek CHP - MC partileri, özellikle de CHP - AP kutuplaşması ve çatışması olarak ortaya" çıkmıştır. Bu durum oyların CHP ve AP'de toplanmasına yol açmıştır. İşçi sınıfı partisi örgütlenip güçlendiği, seçime girebildiği zaman oy dağılımı ve "iki partili rejim" görünümü değişecektir. Mevcut seçim sistemi işçi sınıfı partisinin parlamentoya katılımını güçleştirebilir, "ulusal artık" sistemi kolaylaştırabilir, ama belirleyici faktör bu değildir. Sorun, işçi sınıfı ve mütefiki emekçi kitleler içinde örgütlenilemek, bu kitleleri eğitip birleştirilemek, etkin politik bir güç haline getirmektir. Bu ise ergeç şu veya bu parti kanalıyla mutlaka başarılacaktır. Toplumsal gelişme, kitlelerin hareketi sola doğrudur. Sola gidiş toplumsal yapının tabiatından doğmaktadır. Bu toplumsal gerçeklik mutlaka kendine uygun politik aracı oluşturup geliştirecektir. "Sorunlar çözümleriyle birlikte doğarlar." Bunun için dedik ve diyoruz ki, Türkiye'nin sola yöneliş "geriye dönüşü olmayan bir gelişmedir" ve "sağdaki oylar azalmaya, soldaki oylar artmaya yöneliktir".

Geleceğe ilişkin olarak belirttiğimiz bu görüşün doğruluğunun belirtileri şimdiden, 1973 ve 1975 seçim sonuçlarının kıyaslanmasında görülmektedir. Burada, ilkin, yanlış değerlendirme ve yorumla yol açtığımız yazımızın başında belirttiğimiz bir bakış açısına daha işaret edelim. O da, seçim sonuçlarına durağan (statik) açıdan bakmaktır. Oysa, sosyal - politik gerçeklik değişme halindedir. Belli bir günde verilen oylar bu değişme sürecinin zamanın bir noktasında bir yansımasıdır. Bu anı doğru algılayıp yorumlayabilmek için değişim sürecinin çizgisini, doğrultusunu saptamak gerekir. Bir zaman perspektifi içinde ele alınmayınca, kimilerinin iddia ettiği üzere, "seçimler AP ve CHP'ye evet, küçük partilere hayır dedi" gibi çok yüzeysel,

bunun için de yanlış sonuçlara varılır. AP oylarını artırmış ama, yeni seçmen kazanarak değil, diğer sağ partilerin oylarını kaydırarak. Bunu bile tam başaramamış, basında çıkan rakamlara göre o partilerin kaybettikleri oyların yüzde 7,5'ini kendisine çekememiştir (*). Sağ partiler birarada ele alınca ise bunlar 1973'te oyların yüzde 63,3'ünü aldıkları halde 1975'te oy oranları yüzde 55,8'e düşmüştür. Buna karşılık, sol ve sola yakın oyları toplayan CHP'nin oy oranı 1973'te yüzde 33,3'den 1975'de yüzde 43,9'a yükselmiştir (**).

Sorun bir zaman boyutu içinde ele alınınca, sürecin değişme doğrultusu saptanınca ortaya çıkan durum, AP'nin oylarının artmış ve MC'nin toplam oylarının yüzde 55,8 oranını tutturmuş olmasına rağmen, kitlelerin MC'ye "Hayır" demiş olmalarıdır.

Bu durum, MC'yi ve tüm sağı zayıflatıcı, geriletici bir durumdur. Geriletilmiş, zayıflatılmış sağ vahim yara almış yirtici bir av hayvanı gibi can havliyle saldırganlığını artırabilir. Sağ, işçi, emekçi kitlelerden, demokratik, ilerici, sol güçlerden büsbütün korkacak, can telaşına düşecektir. Bir yandan ekonomik ve politik sorun ve güçlükler, öte yandan kitlelerin demokratik ve ekonomik istekleri bunalımı şiddetlendirecektir. Yukarıda açıkladığımız oy durumu karşısında erken seçimi göze alamayacaktır. Bu şartlarda yapabileceği biricik şey faşizan baskı ve şiddet politikasını sürdürmeye çalışmak olacaktır.

Yine de yakın gelecekte tam boy, açık veya örtülü askerî bir faşizm olasılığı görünmüyor. Dış şartlar elverişli değil; içteki cuntta heveslileri de, bu seçim sonuçlarından sonra, ağır ekonomik - politik sorunların sorumluluğunu yüklenmede herhalde ikircikli olacaklardır. AP, kaydettiği oy artışından kendisine bir güvence payı çıkararak uygulamaya geldiği faşizm özlemleri politikayı tırmandırarak sürdürmek durumunda kalacaktır.

AP ve MC erken seçimi istemeseler de şartlar bunu gündeme getirebilir. Sağın daha belirgin ve etkin biçimde geriletebilmesi için genel seçimler 1977 beklenilmeden yapılmalıdır. CHP, muhalefette olmanın avantajları hesabına iltifat etmeyip erken seçim istemelidir.

Türkiye İşçi Partisi'nin belgelerinde demokrasi - antidemokrasi mücadelesinin seçimlerde MC'nin, özellikle AP'nin geriletilmesiyle, hatta MC hükümetinin iktidardan çekilmesiyle bitmeyeceği, antidemokrasinin yapısal nedenlerden kaynaklandığı belirtilmişti. Bu saptama doğrudur. Demokratik, ilerici, sol güçler bir yandan faşizm özleyicilerinin hazırlayacağı provokasyonlar ve tuzaklar karşısında son derece dikkatli ve temkinli olmak, öte yandan demokratik hak ve özgürlüklere her hal ve şartta sahip çıkarak durmadan mücadele vermek, sağın tüm kirli çamaşırlarını ve oyunlarını kamuoyu önünde sergilemek, iktidar üzerinde demokratik baskılarını hissettirmek zorundadırlar. Devrimci mücadele, her gün bir "eylem yapmak" değil dir. Bugün içinde bulunduğumuz şartlarda en etkin, sonuca götürücü eylem işçi ve emekçi kitleleri örgütlemek, eğitmek, bilinçlendirmek ve onların gücünü demokrasi - antidemokrasi mücadelesinde gittikçe genişleyen boyutlarda harekete geçirebilmektir.

(*) Cumhuriyet, 16.10.1975, S. 1

(**) Aynı kaynak